

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning	3
2.	Bygningsmæssige forhold mv.....	4
2.1.	Celler.....	5
2.2.	Toilet- og badefaciliteter.....	6
2.3.	Gangareal	7
2.4.	Værksted	9
2.5.	Kondirum	9
2.6.	Undervisningslokale.....	10
2.7.	Køkken og opholdsrum.....	10
2.8.	Besøgslokaler	11
2.9.	Gårdtursareal	14
2.10.	Observations- og sikringscelle.....	15
3.	Arbejde, fritid og undervisning.....	16
3.1.	Arbejde.....	16
3.2.	Undervisning	19
3.3.	Fritid.....	20
3.4.	Fællesskab	23
4.	Lægebetjening mv.....	26
5.	Belægning mv.	27
6.	Andre forhold	29
6.1.	Forplejning	29
6.2.	Købmand	30
6.3.	Fjernsyn.....	31
6.4.	Vaskemaskiner og køleskabe	31
6.5.	Besøg og telefonsamtaler	31
6.6.	Talsmandsordning	37
6.7.	Aviser og bøger	40
6.8.	Samarbejde med sociale myndigheder.....	43
6.9.	Vold mv.....	44
6.10.	Præst m.fl.	44
6.11.	Selv mord og selvmordsforsøg	44
6.12.	Egne genstande mv.	45
6.13.	Information af de indsatte og kontaktpersonordningen	47
6.14.	Euforiserende stoffer mv.....	49
7.	Samtaler med indsatte	49
8.	Gennemgang af rapporter.....	50

8.1.	Håndjern.....	51
8.1.1.	Indledning	51
8.1.2.	Retsgrundlag	51
8.1.3.	Betingelser	52
8.1.4.	Begrundelse.....	53
8.1.5.	Magtanvendelse	55
8.1.6.	Kompetence mv.	56
8.1.7.	Lægetilsyn.....	57
8.1.8.	Ophør og varighed	58
8.1.9.	Klagevejledning	59
8.2.	Anbringelse i observationscelle	60
8.2.1.	Indledning	60
8.2.2.	Retsgrundlag mv.	60
8.2.3.	Betingelser	61
8.2.4.	Begrundelse.....	61
8.2.5.	Kompetence mv.	64
8.2.6.	Undersøgelse af den indsatte person	68
8.2.7.	Lægetilkald og lægetilsyn	71
8.2.8.	Tilsyn ved personalet	75
8.2.9.	Ophør og varighed	77
8.2.10.	Klagevejledning	78
8.3.	Sikringscelleanbringelse	79
8.3.1.	Indledning	79
8.3.2.	Retsgrundlag mv.	80
8.3.3.	Betingelser	81
8.3.4.	Begrundelse mv.....	81
8.3.5.	Magtanvendelse	82
8.3.6.	Kompetence mv.	82
8.3.7.	Undersøgelse for genstande mv.	85
8.3.8.	Fiksering.....	86
8.3.9.	Lægetilkald og lægetilsyn	89
8.3.10.	Fast vagt	92
8.3.11.	Tilsyn	95
8.3.12.	Ophør og varighed af anbringelse og fiksering.....	96
8.4.13.	Klagevejledning	98
9.	Opfølgning	99
10.	Underretning	99

1. Indledning

Som led i ombudsmandens almindelige inspektionsvirksomhed (jf. § 18 i lov nr. 473 af 12. juni 1996 om Folketingets Ombudsmand) foretog jeg og to af embedets øvrige medarbejdere den 13. oktober 2005 inspektion af Arrestafdelingen i Statsfængslet i Nyborg. Til stede under inspektionen var blandt andre vicefængselsinspektøren og fængselsfuldmægtigen i Statsfængslet i Nyborg samt afdelingslederen for arrestafdelingen. I forbindelse med inspektionen modtog jeg rapportmateriale til gennemgang, jf. pkt. 8 nedenfor.

Inspektionen den 13. oktober 2005 bestod i samtaler med arrestafdelingens ledelse og medarbejderrepræsentanter, en rundgang i arrestafdelingen og samtale med afdelingens talsmand om generelle forhold. Under min afsluttende samtale med arrestafdelingens ledelse forelagde jeg talsmandens klager for ledelsen, og jeg har efterfølgende sendt talsmanden et brev med svar på klagerne. I den forbindelse bad jeg fængslet om at underrette mig om to nærmere angivne forhold, og jeg modtog herefter et brev af 9. november 2005 med bilag fra fængslet. De fleste af de punkter som talsmanden fremkom med, er afsluttet i mit brev til ham, men tre punkter er medtaget i gennemgangen nedenfor (pkt. 2.3., 2.5. og 6.6.).

Ombudsmanden har tidligere, den 15. december 1992, foretaget inspektion af Arrestafdelingen i Statsfængslet i Nyborg. På det tidspunkt var arrestafdelingen beliggende et andet sted. Rapport om denne inspektion er optrykt i Folketingets Ombudsmands beretning for 1993, s. 378 ff.

Denne rapport har i en foreløbig udgave været sendt til Arrestafdelingen i Statsfængslet i Nyborg og Direktoratet for Kriminalforsorgen for at myndighe-

derne kunne få lejlighed til at komme med eventuelle bemærkninger til de faktiske forhold som beskrevet i rapporten. Statsfængslet i Nyborg har i brev af 31. januar 2006 fremsat enkelte sådanne bemærkninger som er indarbejdet i denne rapport. Jeg har ikke modtaget bemærkninger fra direktoratet.

2. Bygningsmæssige forhold mv.

Arrestafdelingen i Statsfængslet i Nyborg er beliggende på to etager i fængslets hovedbygning, og svarer således bygningsmæssigt i vidt omfang til fængslets øvrige afdelinger. Afdelingen er opdelt i to afdelinger, Mdr. 0 der er beliggende i kælderplan (høj kælder), og Sdr. 1 der er beliggende i stueplan (høj stueetage).

Der er 24 celler i afdelingen fordelt med 14 celler i Mdr. 0 og 10 celler i Sdr. 1.

Som det fremgår lige ovenfor, har arrestafdelingen tidligere været beliggende et andet sted (Sdr. 3). Arrestafdelingen flyttede i 2003 som led i en større rokering i fængslet til Mdr. 0 som i den forbindelse var nyindrettet. Da det fremgår af et brev af 18. februar 2004 fra direktoratet vedrørende fællesskab i arrestafdelingen, jf. pkt. 3.4, at der på dette tidspunkt var 14 pladser i arrestafdelingen, er Sdr. 1 så vidt ses indrettet efter flytningen af arrestafdelingen i 2003. Denne afdeling har tidligere været en del af afdelingen for negativt stærke indsatte.

Cellerne er på begge etager fordelt på begge langsider af cellegangen hvor der også er toilet- og badefaciliteter, kontorer samt vaskerum og i Mdr. 0 tillige opholdsrum, tekøkken og anretterkøkken. Fra cellegangen i denne afdeling er der tillige via en mellemgang adgang til værksted, undervisningslokale og kondirum. Der er endvidere en elevator og et videoafhøringsrum, men dette rum blev dog endnu ikke anvendt til dette formål, men til samtaler med forsvarere m.fl.

Samtlige celler i arrestafdelingen er enkeltmandsceller.

Det blev oplyst at Sdr. 1 anvendes til indsatte der er isoleret af retten, og nye indsatte, mens Mdr. 0 anvendes til de øvrige indsatte. Der sker således også flytning af indsatte fra Sdr. 1 til Mdr. 0, fx efter ophævelse af isolation.

I tilknytning til afdelingen er der et gårdtursareal og besøgslokaler som støder op til fængslets besøgsfaciliteter. Derudover har afdelingen adgang til fængslets gymnastiksal. Endvidere betjener fængslets sygeafdeling arrestafdelingen. Fængslets observations- og sikringsceller der ligger ved sygeafdelingen, anvendes også af arrestafdelingen.

Afdelingen var overordnet set i en god vedligeholdelsesstand.

2.1. Celler

I forbindelse med inspektionen besøgtede jeg efter eget valg celle 176 i Sdr. 1 og cellerne 192 og 194 i Mdr. 0.

Cellerne er ca. 8,25 m². De er standardmæssigt møbleret med sovebriks, skrivebord, stol, klædeskab, overskab, tv-bord og opslagstavle. Der er tillige en clockradio som arrestafdelingen stiller gratis til rådighed. Der er en loftslampe og en arkitektlampe. Det besøgtede inventar var generelt set ikke nyt, men i en god stand.

På cellerne er en vask med koldt og varmt vand og et lille spejl. Der er endvidere køleskab på cellerne. Radiatoren er placeret under vinduet som er højtsiddende. Der var persiener for vinduet i en af cellerne, og for vinduet i en af de andre celler (nr. 176) var der opsat et klæde med tegnestifter eller lignende. Gamle indkigshuller i dørene er lukket med en stålplade.

Det blev under inspektionen oplyst at der var planlagt reovering af nogle celler, men på grund af den høje belægning var det for tiden ikke muligt at gen-

nemføre dette. Fængslet er opmærksom på muligheden for at lade de indsatte selv male deres celler som led i beskæftigelsen af de indsatte.

Generelt set var de besigtigede celler i en god vedligeholdelsesmæssig stand, og møblementet var som nævnt også i en (rimelig) god stand.

2.2. Toilet- og baderum

Der er et særskilt toilet- og baderum på gangen på hver etage. I Sdr. 1 er der et toilet og en bruser, og i Mdr. 0 to toiletter og to brusekabiner. I rummene er der håndvask med spejl, og i baderummene er etableret elektrisk udsugning. Adgang til rummene sker gennem et forrum.

I toiletrummet i Sdr. 1 var termostaten på radiatoren taget af. På gulvet stod en rusten affaldsspand. Væggen var beskidt. Rummet var i øvrigt i en god vedligeholdelsesmæssig stand.

Jeg går ud fra at termostaten er repareret og/eller sat på igen, og at væggen er blevet vasket.

Toilet- og baderum i Mdr. 0 var i en god vedligeholdelsesmæssig stand, og der var rent.

På toilettet i Sdr. 1 var der almindelig håndsæbe og et almindeligt stofhåndklæde. På toilettet i Mdr. 0 var der flydende sæbe og papirhåndklæder.

Jeg er bekendt med at Direktoratet for Kriminalforsorgen den 26. marts 2003 har udsendt en generel henstilling til samtlige kriminalforsorgens institutioner om at udskifte håndsæbe og håndklæder med hhv. flydende håndsæbe og engangshåndklæder eller håndklæderuller. Jeg er endvidere bekendt med at direktoratet som en opfølgning herpå har sendt en skrivelse af 3. juli 2003 hvori

direktoratet efter omstændighederne har taget til efterretning at enkelte institutioner på grund af de udmeldte rådighedsbeløb havde vanskeligt ved at efterkomme henstillingen. I en udtalelse af 28. januar 2005 i sagen vedrørende inspektion af Arrestafdelingen i Horsens har direktoratet oplyst at skrivelsen af 3. juli 2003 primært omfattede daværende finansår.

Jeg går på denne baggrund ud fra at arrestafdelingen opsætter flydende sæbe og engangshåndklæder også på toilettet i Sdr. 1.

Der var ingen renevæske eller vejledning i brugen heraf på nogen af toilet- og baderummene. Forud for inspektionen har jeg modtaget en ajourført besvarelse fra arrestafdelingen af en spørgeskemaundersøgelse som ombudsmanden iværksatte i 1997 vedrørende forholdene i alle arresthusene. Heri er det oplyst at opsynspersonalet har ansvaret for renevæske. Under inspektionen blev det bekræftet at renevæskeordningen i arrestafdelingen ikke administreres af sygeafdelingen.

Under den afsluttende samtale oplyste ledelsen at personalet var blevet gjort opmærksom på den manglende renevæske, og at det ville blive sat op.

Jeg går på denne baggrund ud fra at renevæske (der som nævnt under inspektionen nu findes i portionsflasker) nu er tilgængeligt for de indsatte, og at personalet løbende kontrollerer at det er tilgængeligt. Som også nævnt under den afsluttende samtale, går jeg ligeledes ud fra at vejledning i brugen af renevæsken tillige er sat op ved renevæsken.

2.3. Gangareal

Cellegangen i Sdr. 1, hvorfra en trappe leder ned til Mdr. 0, forekommer en smule trang og var rodet, mens gangen i Mdr. 0 forekommer mere bred og rummelig, men også mere steril. Der var ryddeligt på denne gang. Gangene er

uden direkte dagslys, men er godt oplyste af kunstig belysning. Væggene på gangen i Sdr. 1 er murstensvægge i indtil ca. 2 meters højde, mens resten af væggen og loftet er hvidmalet. I Mdr. 0 er hele gangen og loftet hvidmalet. Gulvet er begge steder gråt linoleum. Noget af gangen i Mdr. 1 er inddraget til kontor med glaspartier ud til gangen. På gangen er opsat bl.a. skabe, rullevogne, tørrestativer og bogvogne mv. På gangen i Mdr. 0 var der tillige et sammenklappet bordtennisbord. På væggen er der opslagstavler med forskellig information til de indsatte, billeder, aflåste brandskabe og beholdere med varmt/kogende vand til te mv.

Under min samtale med talsmanden klagede han over at brandskabene er (blevet) låst af. Han anførte at de indsatte selv bør kunne få adgang til disse skabe hvis der skulle opstå behov herfor på et tidspunkt hvor der ikke er personale til stede til at låse op fordi alt personale fra afdelingen er kaldt væk til andre afdelinger.

Under inspektionen blev det oplyst at skabene var blevet låst på grund af misbrug. Det blev endvidere oplyst at alle ansatte har nøgle til skabet.

Jeg sendte ledelsen en kopi af mit brev til talsmanden med henblik på at ledelsen kunne svare ham på hans klage over aflåste brandskabe. Jeg bad ledelsen om at underrette mig om dette svar. Med brev af 9. november 2005 har ledelsen sendt mig en kopi af afdelingslederens svar af 4. november 2005 til den indsatte som ledelsen har henholdt sig til. Det fremgår af svaret at talsmanden blev oplyst om at der altid er personale til stede på afdelingen som vil kunne låse op.

Jeg har noteret mig det oplyste om at der altid bliver en ansat tilbage hvis der tilkaldes assistance fra andre afdelinger i fængslet, og at brandskabene derfor altid vil kunne låses op hvis det skulle blive nødvendigt.

2.4. Værksted

Afdelingen råder over et værksted med seks arbejdspladser. Lokalet er ca. 25 m². Ved siden af lokalet er der et depotrum og toilet. På tidspunktet for inspektionen var fire indsatte beskæftiget i værkstedet som fremtrådte lyst og rummeligt.

2.5. Kondirum

Afdelingen råder over et kondirum på ca. 18 m², hvor der er opstillet forskellige maskiner (motionsbænk, mave- og rygtræner, romaskine og løbebånd). På væggen hænger vejledninger i brug af disse maskiner. I rummet findes tillige en kondicykel og en ribbe (samt en radio). En af maskinerne var lidt vakkelvoren, og det blev oplyst at den skulle repareres. Der er etableret udsugning i rummet som virkede en smule beskidt.

Under min samtale med talsmanden klagede han over at en sprunget wire på en maskine i kondirummet ikke var blevet udskiftet, men at maskinen blot var ”repareret” med det resultat at wiren nu var for kort. Jeg gjorde ledelsen bekendt med dette forhold som jeg gik ud fra vil blive undersøgt nærmere, og jeg bad om underretning om resultatet af denne undersøgelse.

I brevet af 4. november 2005 til den indsatte har afdelingsledelsen oplyst at der er sat en ny bolt på den øverste arm på den pågældende maskine. Det fremgår endvidere at talsmanden over for afdelingen har oplyst at han gerne ville have en ”lige stang” på maskinen, og at det er aftalt med reparatøren at talsmanden laver en tegning samt at den daglige leder har ansvaret for gennemførelsen af ændringen.

Jeg har noteret mig det oplyste.

2.6. Undervisningslokale

Der findes et undervisningslokale i Mdr. 0 hvor der er opstillet fire pc'er. Rummet har ca. samme størrelse som en celle.

2.7. Køkken og opholdsrum

Der er som tidligere nævnt et anretterkøkken hvor maden fra Statsfængslet ved Sdr. Omme opvarmes og anrettes mv. De indsatte har ikke adgang til dette køkken.

Der findes tillige et te-køkken som de indsatte har adgang til at benytte. Det er udstyret med kogeplader, mikroovn, køleskab mv. Knive er sat fast på væggen med wirer.

Køkkenet var rodet og beskidt på tidspunktet for inspektionen.

Ved siden af køkkenet – og med adgang hertil fra køkkenet – er der et opholdsrum til brug for de indsatte. Pudsen på væggen over døren til dette lokale var flere steder faldet af.

I opholdsrummet er der en gammel lædersofa og to tilhørende læderstole samt et sofabord. Der var tillige en enkelt standardlænestol og i et af hjørnerne var der et spisebord. På væggen hænger der et dartsspil, et tv og en reol med enkelte bøger og spil. Lokalet var uden udsmykning og fremtrådte rodet og uden præg af hjemlig hygge.

Efter min opfattelse trænger rummet til en opfriskning. Jeg henstiller til afdelingen at overveje dette nærmere og at meddele mig resultatet heraf.

Jeg går i øvrigt ud fra at væggen over døren fra køkkenet til opholdsrummet vil blive repareret.

2.8. Besøgslokaler

Arrestafdelingen har som tidligere nævnt egne besøgslokaler som ligger i forlængelse af Sdr. 1 og støder op til fængslets besøgsafdeling. Arrestafdelingen råder over to besøgslokaler af en rimelig størrelse som ligger ved siden af hinanden ud til en gang. Disse lokaler har begge tilhørende toilet og tekøkken med køkkenbord med vask, køleskab, kaffemaskine, elkedel og mikroovn. På væggen hænger en køkkenkniv som er fastgjort med en wire. Et håndtag i køkkenskuffen i det ene lokale (nr. 8) var itu.

Selve besøgslokalerne indeholder standardmøblement herunder en briks med løse ryghynder hvor betrækket på en af hynderne var itu, to lænestole og et sofabord. Der er tillige et tv på et rullebord. I vinduet som det er muligt at åbne i den ene side, er der persiener. Udsmykningen i rummene er sparsom.

Arrestafdelingens besøgsafdeling har tidligere været benyttet af afdelingen for negativt stærke indsatte (som tidligere var indrettet i Sdr. 1 og 2) og var på tidspunktet for ombudsmandens inspektion af Statsfængslet i Nyborg i april 2001 nyindrettet. Ved inspektionen den 13. oktober 2005 fremstod afdelingen i en god vedligeholdelsesmæssig stand og rengjort, men møblementet fremstod lidt slidt og kedeligt.

Som jeg nævnte under inspektionen har jeg ingen bemærkninger til vedligeholdelsesstanden af besøgsafdelingen, men møblementet fremtrådte som nævnt lidt slidt og kedeligt. Besøgslokalerne lever efter min opfattelse ikke op til kravet i besøgsbekendtgørelsens § 3, stk. 1, og varetægtsbekendtgørelsens § 48 hvorefter besøgslokaler så vidt muligt skal være indrettet på en sådan måde at der skabes en naturlig og venlig besøgsatmosfære. Jeg anmoder afdelingen om at overveje hvordan besøgslokalerne kan gøres mere hyggelige, og jeg beder om underretning om resultatet af disse overvejelser.

Fængslet råder over en stor besøgsafdeling med bl.a. familierum og et stort legeområde på gangen med flere legeredskaber, tv med video mv. Det blev oplyst at de indsatte på arrestafdelingen og deres besøgende ikke må benytte disse faciliteter, men har mulighed for at låne legetøj og PlayStation fra fængslets besøgsafdeling ved besøg i arrestafdelingens besøgsafdeling. Det blev endvidere oplyst at de besøgende lukkes ind til besøg på arrestafdelingen gennem fængslets besøgsafdeling. På forespørgsel blev det oplyst at nogle børn der passerer legeområdet på vej til besøgsafdelingen, kan have svært ved at forstå at de ikke må benytte dette område.

Under ombudsmandens inspektion i 2001 af Statsfængslet i Nyborg klagede de negativt stærke indsatte over at børn der besøgte de indsatte på denne afdeling, ikke måtte benytte legeområdet. Efter at have indhentet en udtalelse fra Direktoratet for Kriminalforsorgen noterede ombudsmanden sig bl.a. at afdelingen for negativt stærke indsatte ville blive flyttet hvorefter de besøgende ikke længere skulle passere legeområdet. Selv om de negativt stærke indsatte i videst muligt omfang bør have adgang til besøgsfaciliteter af samme niveau som fængslets øvrige indsatte, kunne ombudsmanden ikke kritisere at besøgsfaciliteterne i den nye afdeling for negativt stærke indsatte ikke ville komme til at omfatte en indendørs legeplads.

Det er efter min opfattelse uheldigt at børn der medbringes til besøg hos indsatte i arrestafdelingen, skal passere legeområdet når de ikke kan få lov til at benytte det. Idet jeg må forstå at det ikke er muligt at ændre på adgangsforholdene for de besøgende, og idet jeg ikke har modtaget klager fra de indsatte (talsmanden) over dette forhold, foretager jeg mig dog ikke mere vedrørende forholdet.

Det blev som nævnt oplyst at de indsatte kan låne legetøj og PlayStation mv. fra fængslets besøgsafdeling til besøgende børn.

Jeg er bekendt med at direktoratet den 5. november 2004 har udsendt en skrivelse til kriminalforsorgens fængsler og arresthuse om forbedring af besøgsforholdene. Skrivelsen er udfærdiget på baggrund af en indstilling fra en arbejdsgruppe og omhandler minimumskrav og egentlige forbedringer. Blandt minimumskravene er det bl.a. anført at der skal være et passende udvalg af legetøj der efter institutionens vurdering er egnet til at stimulere kontakten mellem den indsatte og den indsattes børn. Jeg henviser i den forbindelse også til justitsministerens svar af 13. april 2005 på spørgsmål nr. 48 og 49 af 11. marts 2005 fra Folketingets Retsudvalg hvori denne skrivelse er omtalt.

Jeg har noteret mig at der er legetøj til rådighed for børn idet det er muligt at låne dette fra fængslets besøgsafdeling. Jeg anbefaler arrestafdelingen at indføre oplysning herom i besøgsvejledningen, fx i tilslutning til det anførte heri om at det ikke er tilladt at medbringe legetøj. Jeg beder om underretning om hvad min anbefaling giver anledning til.

På baggrund af ovennævnte skrivelse fra direktoratet, beder jeg tillige afdelingen om at overveje om der på trods af muligheden for at låne legetøj i fængslets besøgsafdeling, bør være legetøj til rådighed også i arrestafdelingens besøgsafdeling/-lokaler. Jeg anmoder om underretning om resultatet af disse overvejelser.

Der var ikke kondomer i besøgslokalerne. Det blev oplyst at der forud for besøg stilles en rullevogn med lagner og kondomer frem på fængslets besøgsgang (lige ved indgangen til arrestafdelingens besøgsgang) og at de besøgende derfor har mulighed for at tage lagner og kondomer med sig inden de går ind til besøg. Døren mellem fængslets besøgsgang og arrestafdelingens besøgsafdeling er aflåst (også) under besøg.

Af afsnittet om minimumskrav i ovennævnte skrivelse af 5. november 2004 fra direktoratet fremgår det at besøgslokalerne skal være indrettet med et skab med

kondomer og engangslagner mv. der er tilgængeligt uden at den indsatte skal kontakte personalet.

Jeg henstiller på denne baggrund til arrestafdelingen at foranledige at der opsættes et skab med kondomer og lagner i besøgslokalerne. Jeg beder om underretning om hvad der sker i den anledning.

2.9. Gårdtursareal

Arrestafdelingens gårdtursareal er ca. 18 gange 18 meter. Arealet er afgrænset dels af muren op til fængslets gymnastiksal, dels af en lav hæk i den side der vender mod fængselsbygningen, og dels af et skur og et fodboldmål. Den sidste side vender mod fængslets mur, men det er ikke tilladt for de indsatte at opholde sig på arealet helt op til muren, men alene dertil hvor græsplænen skrånede.

Foruden det nævnte skur (et kombineret redskabs- og læskur) og fodboldmålet ved siden af dette er der på arealet et volleyballnet, en grill, en havebænk med bord og bord/bænkesæt. Der er endvidere et stort træ på arealet. Arealet er hovedsageligt dækket af græs som dog mange steder var slidt af på det areal hvor der spilles bold.

Dette gårdtursareal giver mig ikke anledning til bemærkninger.

På arealet er der tillige en forholdsvis lille isolationsgård. Den ene væg og noget af en af de øvrige vægge er af rødmalet træ der er overdækket så det er muligt at stå i læ for regn. De øvrige sider – herunder ”loftet” – er skærmet af et bredmasket net. Gården er flisebelagt og på trævæggen er der en bænk. Gården fremtræder som et bur, og det er muligt for alle der passerer til og fra fængslets bygning at kigge ind i gården. Da gården udelukkende bruges til isolerede indsatte, foregår der ikke gårdtur i denne gård og på det øvrige gårdtursareal samtidig.

I rapporten om inspektionen i 1992 udtalte ombudsmanden følgende om isolationsgården:

”Dette ’bur’ er det eneste som kan give mig anledning til bemærkninger om de fysiske forhold vedrørende arrestafdelingen. Uanset at det både i størrelse og indretning på ingen måde er ringere end de fleste gårdtursfaciliteter i de ældre arresthuse, virker det grelt på baggrund af det almindelige gårdtursareal for arrestanterne.”

Jeg anmoder fængslet om at oplyse om der har været overvejelser om ændring af isolationsgården.

2.10. Observations- og sikringscelle

Fængslet råder over en observationscelle og en sikringscelle der også anvendes til de indsatte på arrestafdelingen. Disse celler er beliggende i tilknytning til fængslets sygeafdeling i en ny tilbygning der er opført for ca. fire år siden.

Cellerne ligger ud til en gang der benyttes som gennemgang til sygeafdelingen. Det blev oplyst at yderdøren og døren til sygeafdelingen altid lukkes når der er nogen i (en af) cellerne.

Cellerne har en god størrelse (sikringscellen er lidt større end observationscellen) og er standardmæssigt indrettet med fastboltet inventar. Ruderne er blændede, og der er udsugning. Mellem lokalerne er der et toilet med brusekabine. På væggen ud til gangen er der i begge celler ruder som gør det er muligt at observere de indsatte i cellerne. Ruderne er tonede. I rammen til ruden i sikringscellen lå der ”møtrikker” til brug ved fastspænding. Det blev oplyst at de udtages når der er nogen i sikringscellen.

Både i observationscellen og i sikringscellen – som også bruges uden fastspænding – var der skrevet indvendigt på døren. Det blev oplyst at der altid sker visitation ved indsættelse i sikringscellen.

Uden for observationscellen er der opsat en pc så det er muligt at føre notater direkte ind i klientsystemet.

Det blev i øvrigt oplyst at fængslet har relativt mange sikrings- og observationscelleanbringelser, herunder mange fra andre arresthuse.

Generelt set fremtrådte arrestafdelingen i god stand. Jeg har således ingen bemærkninger til de bygningsmæssige forhold mv., ud over de bemærkninger som jeg er fremkommet med ovenfor.

Rengøringen kunne enkelte steder have været bedre. Jeg går ud fra at rengøring udføres af gangmændene, og at personalet fører kontrol med at rengøringen udføres på tilfredsstillende vis.

3. Arbejde, fritid og undervisning

3.1. Arbejde

Der er som nævnt mulighed for at op til seks indsatte kan arbejde i fællesskab i værkstedet, men kun indsatte fra Mdr. 0. Der er desuden tre gangmænd i afdelingen, mens arbejdet i arrestafdelingen i øvrigt er celledarbejde. Nogle indsatte er beskæftiget ved undervisning, jf. pkt. 3.2.

Det blev under inspektionen oplyst at udvælgelsen af de indsatte til værkstedet sker efter en konkret vurdering på grundlag af de indsattes ønsker som de spørges om ved indsættelsen, og ønsker om skift som fremsættes (på anmodningseddél) under indsættelsen. De indsatte der er beskæftiget på cellerne, er låst inde i arbejdstiden.

I værkstedet er de indsatte (primært) beskæftiget med at klippe stiklinger af roser for et gartneri. Det er billigere for gartneriet at sende roserne til Polen til klipning, men arrestafdelingen får arbejdet fordi kvaliteten af det arbejde som de indsatte laver, er bedre.

Beskæftigelsen i afdelingen hører under fængslet, og det er således værkmeesteren der skal sørge for arbejde til arrestafdelingen. I fængslet var beskæftigelsesgraden på tidspunktet for inspektionen ca. 80 %. Beskæftigelsesgraden var påvirket af den høje belægning i fængslet sammenholdt med antallet af arbejdspladser for de indsatte. Det er svært at skaffe egnet celledarbejde til de indsatte i arrestafdelingen. På inspektionstidspunktet var ingen indsatte beskæftiget på cellerne, men det blev oplyst at indsatte der ønsker beskæftigelse, kan få det.

Det blev i øvrigt oplyst at arresthusene på Fyn, bortset fra i Arresthuset i Svendborg, for tiden havde et generelt problem med at få beskæftigelse. Regionsværkmeesteren der er placeret i Arresthuset i Odense, gør hvad han kan for at skaffe beskæftigelse til regionens (andre) arresthuse.

Jeg anmoder afdelingen om at oplyse nærmere om de – må jeg forstå generelle – problemer der er med hensyn til at skaffe celledarbejde til de indsatte i arrestafdelingen.

Jeg anmoder endvidere afdelingen om at oplyse om eller overveje mulighederne for at kompensere for manglende eller utilstrækkelige arbejdsopgaver, fx ved at tilbyde fællesskab og/eller adgang til fritidsfaciliteter i arbejdstiden. I den forbindelse kan jeg oplyse at jeg tidligere har tilkendegivet at det efter min opfattelse er vigtigt at kompensere for manglende beskæftigelse, og at jeg herved også har henvist til at indsatte der ønsker beskæftigelse, men ikke kan tilbydes dette, er låst inde på cellerne i arbejdstiden.

Direktoratet har tidligere (i en udtalelse af 16. september 2002 i sagen vedrørende min inspektion af Arresthuset i Hillerød) udtalt følgende:

”...

Direktoratet finder det videre væsentligt at sikre, at så mange forskellige indsatte som muligt kan få adgang til beskæftigelse i ar-

resthusets værksted. Direktoratet har på denne baggrund anmodet arrestinspektøren om at overveje, om det for eksempel gennem indførelse af rotationsordninger eller lignende blandt de indsatte vil være muligt at tilsikre, at dette mål kan tilgodeses.
...”

I en betænkning om beskæftigelsen af de indsatte som direktoratet udsendte i oktober 2002, anfører beskæftigelsesudvalget side 82 bl.a. følgende:

”Vedrørende produktionsområdet anbefales, at de eksisterende værkstedsfaciliteter tilstræbes udnyttet optimalt, herunder ved at så mange indsatte som muligt får adgang til beskæftigelse på værksted eller andet sted uden for cellen. Udvalget foreslår, at der i det omfang, det ikke er muligt at beskæftige alle indsatte på værksted, etableres rokeringsordninger, så for eksempel halvdelen af arbejdsdagen tilbringes på værksted, mens der i den resterende tid arbejdes i cellen.”

I brev af 20. april 2004 (i sagen vedrørende inspektionen af Arresthuset i Hillerød) har direktoratet bl.a. bemærket at sikkerhedsmæssige forhold naturligvis kan gøre at nogle indsatte ikke kan anses for egnede til at arbejde på værkstedet, og at opgaver der kræver særlig oplæring, kan være dårligt egnede til fordeling blandt mange indsatte. Arrestforvarerne bliver dog gjort opmærksom på at arresthusene også bør se på om sådanne opgaver kan opdeles så mindre krævende delprocesser kan løses af andre indsatte.

I brev af samme dag (i sagen vedrørende min inspektion af Arresthuset i Frederikshavn der generelt set kan beskæftige en stor del af de indsatte), anførte direktoratet endvidere følgende:

”...

Direktoratet skal bemærke, at spørgsmålet om rotation af de indsatte mellem beskæftigelse i cellen og på værksted primært har været tænkt som en løsningsmodel i de arresthuse, hvor man har manglet beskæftigelse, men at det humanitære aspekt naturligvis ikke må glemmes. Selvom anbefalingen af rotation mellem beskæftigelse i cellen og på værksted stadig er gældende, har direktoratet forståelse for, at denne foranstaltning ikke kan gennemføres i situationer, hvor arbejdsopgaverne kræver en særlig faglig oplæring, eller hvor opgaveløsningen ikke kan overdrages til en anden indsat end den,

der har påbegyndt arbejdsopgaven. Et eksempel herpå kan være, at overdragelsen af arbejdsopgaven kan medføre usikkerhed omkring kvalitets- og leveringssikkerhed.

Arresthuset har telefonisk oplyst, at man i perioder med manglende arbejde vil være opmærksom på muligheden for en rotationsordning, således at så mange indsatte som muligt får lejlighed til at arbejde på værkstedet. Langt de fleste indsatte, der ønsker at arbejde, får efter arresthusets oplysninger allerede i dag mulighed for at arbejde på værkstedet. I de tilfælde, hvor dette ikke lader sig gøre, er dette begrundet i for eksempel sikkerhedsmæssige forhold eller vurderinger af den indsatte arbejdssevne. Arresthuset forsøger dog i videst muligt omfang at inddrage indsatte, der ikke kan løse de mere indviklede opgaver, i lettere delopgaver som for eksempel pakkeopgaver. Disse opgaver løses også på værkstedet.

Direktoratet kan henholde sig hertil.”

Selv om arrestafdelingen kan beskæftige over halvdelen af de indsatte på Mdr. 0 med enten værkstedsarbejde eller rengøring mv., går jeg ud fra at arrestafdelingen i perioder med manglende arbejde vil overveje mulighederne for at en rotationsordning eller lignende.

3.2. Undervisning

Arrestafdelingen er tildelt seks undervisningstimer om ugen. Ifølge arrestafdelingens besvarelse af spørgeskemaet, jf. ovenfor pkt. 2.2., udnyttes alle de bevilgede timer med deltagelse af 2-4 indsatte. Under inspektionen blev det oplyst at i alt 5-6 indsatte på dette tidspunkt modtog undervisning, heraf to af gangmændene, men denne undervisning omfattede dog tillige edb-undervisning. Det blev endvidere oplyst at flere indsatte formentlig kunne være beskæftiget ved undervisning hvis skolen fik flere ressourcer.

Det fremgår af et brev af 18. februar 2004 fra direktoratet til arresthuset (vedrørende fællesskab, jf. pkt. 3.4.) at arresthuset tidligere havde otte lektioner om ugen – til dengang 14 indsatte.

Jeg anmoder om oplysning om årsagen til at antallet af timer er skåret ned. Jeg anmoder endvidere arrestafdelingen om at oplyse hvorvidt de seks timer der nu er til rådighed (til 24 indsatte), dækker arrestafdelingens behov.

Undervisningstilbuddene omfatter først og fremmest dansk og edb, men kan ifølge spørgeskemaet også omfatte andre fag efter individuelle ønsker fra de indsattes side. Arrestafdelingen vil også kunne arrangere undervisning for ordblinde og oplyste at afdelingen har haft nogle indsatte der har fået specialundervisning ved brug af pc-programmer der kan "tale". Indsatte med behov for sådan undervisning vil eventuelt også kunne blive overført til Arresthuset i Esbjerg.

Undervisningen foregår (for ikke-isolerede) normalt i undervisningslokalet og forestås af en lærer der tillige forestår undervisning af de indsatte i fængslet. (Af ovennævnte brev af 18. februar 2004 fremgår det at undervisning tidligere fandt sted i opholdsrummet).

Arrestafdelingens husorden indeholder oplysning om muligheden for undervisning "i elementærfag i begrænset omfang, hvis der er plads, og efter aftale med skolen".

Jeg har ingen bemærkninger til det oplyste om undervisningen, men beder arrestafdelingen om at oplyse nærmere om undervisning af isolerede indsatte og udlændinge.

3.3. Fritid

Det blev under inspektionen oplyst at alle de indsatte der ønsker det, har mulighed for at komme i kondirummet hver dag i 30-45 minutter, og at der kan være to indsatte i rummet ad gangen. Kondi foregår for lukket dør.

Ifølge husordenen for Sdr. 1 kan de indsatte på denne afdeling komme i kondirummet efter aftale med personalet. Tilsvarende oplysning om muligheden for at benytte kondirummet findes ikke i husordenen for Mdr. 0, men blandt det materiale som jeg har modtaget forud for inspektionen, er en tilmeldingsliste (som foruden kondi og bordtennis omfatter cellefællesskab og gårdtur). Endvidere er der en seddel med angivelse af tidspunkter for styrketræning i kondirummet og bordtennis (som foregår på gangen på Mdr. 0 og efter det oplyste under inspektionen, er populært blandt de indsatte). Det fremgår af denne tilmeldingsliste at de indsatte kan benytte kondirummet og spille bordtennis i moduler af tre kvarters varighed på alle hverdage mellem kl. 15.30 og 20.30 og i moduler af en times varighed på lørdage og søndage fra kl. 9.00 til kl. 20.30, dog undtaget visse tidsrum derimellem. Det er dog samtidig angivet at de indsatte maksimalt kan reservere den enkelte aktivitet i 45 minutter. Det er endvidere anført at der maksimalt kan være tre indsatte til samme aktivitet på hverdage og maksimalt to sammen lørdag og søndag.

Jeg anmoder om oplysning om hvorfor de indsatte kun kan reservere kondirummet og bordtennis i weekenden i 45 minutter når modulerne i weekenden er angivet til at have en varighed af en time (eller omvendt). Jeg anmoder endvidere om oplysning om hvorfor der kun kan være to sammen i weekenden når der kan være tre sammen på hverdage.

Idet det fremgår af husordenen for Sdr. 1 at der ikke er fællesskab mellem Sdr. 1 og Mdr. 0, går jeg ud fra at muligheden for at benytte bordtennisbordet og fællesrummet, der begge er placeret på Mdr. 0, kun er til stede for de indsatte på denne afdeling. Jeg anmoder afdelingen om at oplyse om det er korrekt forstået.

Jeg anbefaler i øvrigt afdelingen at indføre oplysning om muligheden for at benytte kondirum i husordenen for Mdr. 0.

De indsatte har tillige mulighed for at benytte fængslets gymnastiksal (der som tidligere nævnt er placeret lige over for arrestafdelingen ved afdelingens gårdtursareal). Det blev under inspektionen oplyst at arrestafdelingen kan benytte gymnastiksalen en gang om ugen i 1-1½ time. Ifølge ”Dagens program” der er blandt det materiale som jeg har modtaget forud for inspektionen, kan gymnastiksalen benyttes søndag fra kl. 14.30 til 15.30 af både Mdr. 0 og Sdr. 1, men ifølge en tilmeldingsblanket der er blandt de bilag som jeg har modtaget forud for inspektionen, har afdelingen mulighed for at benytte salen i 45 minutter (torsdag aften). Det fremgår i øvrigt af tilmeldingslisten at der maksimalt kan deltage 12 indsatte ad gangen i gymnastiksalen. Det blev under inspektionen oplyst at afdelingen meget sjældent afviser en indsats ønske om at komme med i salen. Det blev endvidere oplyst at der primært spilles fodbold i salen.

Jeg går ud fra at arrestafdelingen vil ændre oplysningerne i enten dagsprogrammet eller tilmeldingsblanketten hvis de ikke længere er i overensstemmelse med de faktiske forhold, og anbefaler også her arrestafdelingen at oplyse om adgangen til gymnastiksalen i husordenerne.

Mdr. 0 har endvidere som nævnt under den bygningsmæssige gennemgang et opholdsrum hvor det er muligt for flere indsatte at spille dart mv. og se tv sammen.

Derudover er der mulighed for gårdtur og cellefællesskab to og to efter arbejdstids ophør. Under afvikling af gårdtur har de indsatte mulighed for at spille volleyball og fodbold mv.

Fritidstilbuddene – som er bedre for de indsatte på Mdr. 0 end for de indsatte på Sdr. 1 – giver mig ikke anledning til yderligere bemærkninger.

3.4. Fællesskab

Ifølge husordenerne kan de indsatte have fællesskab efter arbejdstids ophør (kl. 15.30) og indtil kl. 20.45, og i weekender fra kl. 8.00 til kl. 20.45 for så vidt angår Sdr. 1 og fra kl. 8.00 til kl. 13.00 og igen fra kl. 14.30 til 20.45 for så vidt angår Mdr. 0. Ifølge husordenen for Sdr. 1 foregår fællesskabet som cellefællesskab to og to på cellen, mens det i husordenen for Mdr. 0 er angivet at fællesskab foregår for åben dør og enten i cellen eller i opholdsrummet. Det fremgår desuden af husordenen for Mdr. 0 at de indsattes manglende adgang til fællesskab mellem kl. 13.00 og 14.30 skyldes vagtskifte.

Ud over cellefællesskab og for så vidt angår Mdr. 0 fællesskab i opholdsrummet, har de indsatte som tidligere nævnt mulighed for at fællesskab i kondi-rummet og for så vidt angår Mdr. 0 tillige på gangen i forbindelse med benyt-telse af bordtennisbordet. Der er også fællesskab ved benyttelse af hallen (en gang om ugen) og under gårdtur. Ifølge husordenerne finder gårdtur både for Sdr. 1 og Mdr. 0 sted alle ugens dage mellem kl. 11.00 og 12.00, men ifølge ”Dagens program” er der gårdtur for Mdr. 0 om formiddagen og for Sdr. 1 om eftermiddagen (fra 16.00 til 17.00 – dvs. i fællesskabstiden). Efter det oplyste under inspektionen må jeg forstå at dette er gældende, og at der således (heller) ikke er fællesskab mellem de indsatte på Sdr.1 og Mdr. 0 under gårdtur.

Jeg går ud fra at husordenen for Sdr. 1 vil blive rettet i overensstemmelse her-med.

Der er arbejdsfællesskab for de indsatte som er beskæftiget på værkstedet.

Direktoratet for Kriminalforsorgen udsendte den 16. juli 2002 regler mv. (be-kendtgørelse nr. 573 af 5. juli 2002 og vejledning nr. 71 af 5. juli 2002) om de indsattes adgang til fællesskab med andre indsatte i kriminalforsorgens institu-tioner. Bekendtgørelsen der trådte i kraft den 1. august 2002, indeholder blandt andet et kapitel om fællesskab i arresthusene. Af direktoratets udsendelseskri-

velse af 16. juli 2002 vedrørende fællesskab i arresthusene fremgår blandt andet følgende:

”Strafudståelsen må ikke medføre yderligere begrænsninger i den dømtes tilværelse, end hvad der er nødvendigt for at fuldbyrde straffen, jf. også straffuldbyrde lovens § 4. Endvidere indebærer normaliseringsprincippet bl.a., at forholdene i fængsler og arresthuse skal indrettes, så de så vidt muligt svarer til forholdene udenfor. Dette princip taler for, at de indsatte har adgang til fællesskab i videst muligt omfang.

Hertil kommer, at Folketingets Ombudsmand i forbindelse med sin inspektionsvirksomhed har rejst spørgsmålet herom. Endvidere har Europarådets Torturkomité påpeget vigtigheden af, at alle indsatte, herunder varetægtsarrestanter, har mulighed for at tilbringe en rimelig del af dagen udenfor cellerne beskæftiget med fornuftige aktiviteter af varierende karakter (fællesskabsaktiviteter, uddannelse, sport og meningsfyldt erhvervsfagligt arbejde).

Reglerne er således udfærdiget på baggrund af en afvejning af dels hensynet til at give indsatte adgang til fællesskab i videst muligt omfang, dels hensynet til orden og sikkerhed samt de bygningsmæssige forhold, som i mange arresthuse f.eks. indebærer, at der ikke er egentlige fællesskabsrum. Hertil kommer de særlige sikkerhedsmæssige problemer som følger af, at visse arresthuses størrelse og bygningsmæssige forhold er således, at muligheden for akut tilkald af ekstra personale i forbindelse med f.eks. uro blandt de indsatte, der har fællesskab, er begrænsede.

Udgangspunktet er, at der i det omfang, der er bygningsmæssige muligheder herfor, skal indrettes fællesskabsrum m.v. i arresthuset, og at de indsatte i givet fald kan få adgang hertil i det omfang, det under hensyn til forholdene i den enkelte institution skønnes ordens- og sikkerhedsmæssigt forsvarligt. Hvis der ikke er adgang til fællesskab i fællesskabsrum m.v., skal der være adgang til styret cellefællesskab. Ved styret cellefællesskab forstås, at det er institutionen, som konkret afgør mellem hvilke indsatte, der kan være cellefællesskab.

De regler om gennemførelsen af de indsattes adgang til fællesskab med andre indsatte, som arresthuset skal fastsætte i medfør af bekendtgørelsens § 2 og §§ 16-17 skal indsendes til direktoratet med henblik på godkendelse. Hvis arresthuset efterfølgende fastsætter nye regler, skal disse ligeledes indsendes til direktoratet med henblik på godkendelse.

Baggrunden for bestemmelsen om, at de lokale retningslinjer skal indsendes til direktoratet med henblik på godkendelse, er, at direktoratet ønsker at følge dette område meget nøje. Det er således hensigten, at en sådan godkendelsesprocedure skal medvirke til at sikre, at der under hensyntagen til de ordens- og sikkerhedsmæssige forhold i videst muligt omfang etableres fællesskab, og at der ikke eksisterer ubegrundede forskelle i arresthusenes regimer for fællesskab.”

Direktoratet har foretaget en gennemgang og sammenholdelse af arresthusenes og arrestafdelingernes fællesskabsregler og har givet tilbagemeldinger til arresthusene. Tilbagemelding til Arrestafdelingen i Statsfængslet i Nyborg er sket i brev af 18. februar 2004. Det fremgår bl.a. heraf at der på dette tidspunkt var fællesskab indtil kl. 21.00 og så vidt ses uden afbrydelse i weekenden. Det er desuden anført at der afvikles turneringer i bordtennis, backgammon, bankospil osv., og at de indsatte en dag om ugen (onsdag) aktiveres med en anden aktivitet, enten på fysisk eller socialt plan. Der er ikke oplysning om anvendelsen af gymnastiksalen i dette brev, men jeg går ud fra at de fysiske aktiviteter omfatter anvendelse af gymnastiksalen.

Jeg beder arrestafdelingen om at oplyse om der stadig afvikles turneringer mv. og foregår sociale aktiviteter som nævnt samt oplyse hvad disse aktiviteter i så fald kan omfatte, og om de også omfatter indsatte på Sdr. 1.

Med hensyn til arbejdsfællesskab fremgår det af pkt. 8 i vejledningen til fællesskabsbekendtgørelsen at det – hvis det ikke er muligt at beskæftige alle indsatte på fælles arbejdsrum – bør overvejes om der er mulighed for at indsatte kan arbejde sammen to og to på en celle såfremt der er indsatte som ønsker det. Arresthuset skal i disse overvejelser være opmærksom på pladsmæssige forhold, hygiejniske forhold, hensyn til brandsikkerheden og risikoen for at den ene indsatte presses til at arbejde for den anden.

Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt de indsatte har mulighed for at arbejde sammen to og to på cellerne hvis de ønsker det.

Det oplyste om mulighederne for fællesskab i øvrigt giver mig ikke anledning til bemærkninger.

4. Lægebetjening mv.

Statsfængslet i Nyborgs sundhedspersonale betjener også de indsatte i arrestafdelingen.

Det fremgår af det spørgeskema som arrestafdelingen har udfyldt forud for inspektionen, at betjeningen foregår i de faciliteter som findes i fængslets sygeafdeling, og at der er adgang til denne afdeling alle hverdage i nærmere angivne tidsrum. Det er samtidigt oplyst at fængslet og arrestafdelingen tilsammen har 12 timers somatisk lægebetjening om ugen, 10 timers psykiatrisk betjening om ugen, 24 timers tandlægebetjening om ugen og tre årsværk i sygeplejersker. Under inspektionen blev det oplyst at de indsatte på arrestafdelingen kan komme til lægen en gang om ugen, og at sygeplejersken – når lægen ikke er til stede – vurderer om den indsatte kan vente til lægen kommer næste gang, eller der skal tilkaldes læge eller eventuelt ske indbringelse til skadestue.

Det blev endvidere oplyst at der stort set ikke er ventetid for de indsatte til besøg hos fængslets psykiater og tandlæge.

Jeg beder afdelingen om at oplyse nærmere om de indsattes adgang til psykologbistand.

Arrestafdelingen (fængslet) er tilfreds med lægebetjeningen. Talsmanden anførte at de indsatte imidlertid ikke er tilfredse med lægebetjeningen. For så vidt angår den lægefaglige behandling henviste jeg i mit brev til talsmanden de indsatte til at klage til Sundhedsvæsenets Patientklagenævn.

Lægejournaler opbevares i sygeafdelingen i et aflåst journalskab. Det er alene sundhedspersonalet der har adgang til journalerne.

Eventuelle stofmisbrugere blandt de indsatte nedtrappes med metadon hvis der er tale om misbrug af opioider, og med fenemal hvis der er tale om benzodiazepon. Hvis en stofmisbruger er omfattet af en amtskommunal behandlingsplan, fortsætter behandlingen i arrestafdelingen. Nedtrapning sker normalt over 16 dage. De fleste stofmisbrugere som afdelingen har, er på metadonvedligeholdelse. På inspektionstidspunktet drejede det sig om 9 ud af 24 indsatte.

Indsatte der er alkoholmisbrugere, behandles med fenemal og får tillige vitamintilskud.

5. Belægning mv.

Arrestafdelingen har som tidligere nævnt kapacitet til 24 indsatte.

Af en belægningsoversigt (dateret den 4. oktober 2005) som jeg fik tilsendt forud for inspektionen, fremgår det at der denne dag var 23 indsatte i arrestafdelingen, fordelt med 17 varetægtsarrestanter og 6 afsonere.

Af en anden oversigt som jeg modtog samtidig, fremgår det at der i perioden oktober 2004 til og med september 2005 generelt set ikke har været problemer med overbelægning. Under inspektionen blev det oplyst at afdelingen i tilfælde af overbelægning anvender et af besøgsrummene eller opholdsstuen, og at overbelægning normalt kun er natten over.

Som tidligere nævnt benyttes Sdr. 1 primært til indsatte der er isoleret af retten, og nye indsatte, mens Mdr. 0 benyttes til de øvrige indsatte. Det blev under inspektionen oplyst at arrestafdelingen tilbyder at tage retsisolerede fra de øvrige arresthuse på Fyn idet disse kan samles på en afdeling. Som også tidligere nævnt kan de indsatte flytte fra Sdr. 1 til Mdr. 0, og det sker så hurtigt som

muligt. Det blev oplyst at der kan gå fra få dage til op mod en måned før en indsat flyttes fra Sdr. 1 til Mdr. 0. Det blev endvidere oplyst at de indsatte på Sdr. 1 er klar over denne mulighed for at flytte til Mdr. 0.

Det blev endvidere oplyst at Sdr. 1 også benyttes til straffcelleanbringelse, herunder for indsatte fra andre institutioner. Nogle indsatte bliver i afdelingen efter udståelsen af straffcellen idet de institutioner som de indsatte er kommet fra, ikke altid ønsker dem tilbage på grund af det disciplinære forhold. Det hænder også at afdelingen beholder indsatte som har været i sikringscelle i fængslet fra en anden institution. Det blev i den forbindelse oplyst at ingen af de andre arresthuse på Fyn har sikringscelle.

Det blev endvidere oplyst at der kan være ventetid for afsonerne i arrestafdelingen, især hvis de er visiteret til Anstalten ved Herstedvester. Også Statsfængslet i Nyborg har venteliste, og afsonerne kan derfor ikke blot flyttes til fængslet. Af en månedsoversigt pr. 15. september 2005 som er blandt det materiale jeg modtog forud for inspektionen, fremgår det at der denne dag var to indsatte som havde afventet overførsel til anden anstalt i mere en seks uger efter fuldbyrdelsesordre.

Arrestafdelingen har også ind imellem kvindelige indsatte. Generelt set volder det ingen problemer, men afdelingens personale er opmærksom på eventuelle problemer og vil kunne flytte kvinderne hvis det bliver nødvendigt.

Arrestafdelingen har kun sjældent unge (15-17-årige) indsatte. På tidspunktet for inspektionen var der en ung på 16 år som var kommet dagen før. Normalt er de unge kun i afdelingen i 2-3 dage, men på inspektionstidspunktet var alle pladser i de sikrede institutioner på Fyn optaget.

Arrestafdelingen har tillige narkomaner som enten nedtrappes eller fortsætter en behandling i afdelingen, jf. pkt. 4.

Under inspektionen blev det oplyst at der i gennemsnit er ca. 5-10 % udlændinge i arrestafdelingen. Den 4. oktober 2005 var fire af de indsatte udenlandske statsborgere (svarende til 17 % af belægningen denne dag).

6. Andre forhold

6.1. Forplejning

Arrestafdelingen får mad til de indsatte fra produktionskøkkenet i Statsfængslet ved Sdr. Omme. Ledelsen oplyst at afdelingen ind imellem modtager mundtlige klager, især fra indsatte som har været i afdelingen i nogen tid. Det fremgår tillige af det spørgeskema som arrestafdelingen har udfyldt forud for inspektionen, at de indsatte ikke er tilfredse med kartoflerne og fisken.

De indsatte i Mdr. 0 har mulighed for at lave mad i et vist omfang i afdelingens tekøkken, og denne mulighed benytter de sig af.

Det blev på forespørgsel oplyst at afdelingen hver dag opvarmer mad til alle de indsatte, og at der i gennemsnit smides 5-6 portioner ud hver dag. Jeg anbefalede arresthuset at overveje at indføre en ordning hvorefter de indsatte spørges om de ønsker maden inden den varmes op således at afdelingen kan undgå mest mulig spild.

Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt dette spørgsmål har været overvejet og i givet fald resultatet heraf.

Ombudsmandsembedet har generelt behandlet spørgsmålet om forplejningen fra produktionskøkkenerne i Statsfængslet i Jyderup og Statsfængslet ved Sdr. Omme. Jeg er bekendt med at der er sket flere forbedringer, og at der løbende arbejdes med kvalitetsudvikling af retterne.

På denne baggrund foretager jeg mig ikke mere vedrørende forplejningen af de indsatte. Dog gør jeg opmærksom på at direktoratet i sagen vedrørende min inspektion af Arresthuset i Silkeborg har bemærket at arresthuset bør udnytte de fordele dybfrostmaden giver, idet de indsatte kan gives valgmulighed mellem flere forskellige retter hvis man har andre retter i fryseren end den der aktuelt tilbydes på dagen. Fra min inspektion den 8. oktober 2003 af Arresthuset i Hjørring er jeg bekendt med at en sådan fremgangsmåde anvendes i dette arresthus.

Det fremgår af bl.a. husordenerne og en tilmeldingsseddel som er blandt det øvrige materiale som jeg har modtaget forud for inspektionen, at de indsatte har mulighed for at bestille mad uden for arrestafdelingen to gange om ugen (onsdag og fredag). Det er i husordenerne angivet at der er tale om fastfood, og at udvalget kan ses på opslagstavlen. På bestillingssedlen er alene nævnt pizza, og det kan ikke udledes af denne seddel at der skulle være forskellige valgmuligheder. Jeg går dog ud fra at der som angivet i husordenerne er tale om flere valgmuligheder.

Muligheden for at bestille mad udefra er i overensstemmelse med § 6, stk. 1, i Direktoratet for Kriminalforsorgen cirkulære nr. 127 af 13. november 2003 om forplejningen af indsatte som ikke er omfattet af selvforplejningsordningen i fængsler og arresthuse, hvorefter indsatte i arresthusene skal have mulighed for med jævne mellemrum gennem arresthuset at købe mad uden for arresthuset.

6.2. Købmand

De indsatte kan købe varer fra købmandsbutikken i fængslet to gange om ugen. De kan ikke handle i selve butikken, men efter købesedler som skal afleveres dagen før. Fængslet er tilfreds med købmanden, men det er de indsatte ikke. Købmanden har ikke samme tilbud i sin forretning som købmænd uden for fængslet, men har særlige tilbud til de indsatte hvilket (nogle af) de indsatte er utilfredse med. Det blev oplyst at fængslets købmandsudvalg løser mange pro-

blemer, og at der ind imellem foretages priskontrol ved besøg i købmandens forretning uden for fængslet. En indsat deltager heri. Det blev endvidere oplyst at der ikke er problemer med for gamle varer eller at få byttet varer.

6.3. Fjernsyn

De indsatte i arrestafdelingen kan leje et fjernsyn for 35 kr. pr. uge. Ifølge det ajourførte spørgeskema anvendes et eventuelt overskud ved udlejning til reparation og indkøb af nye tv-apparater.

Det blev oplyst at de indsatte har mulighed for at se 30-40 forskellige kanaler, og at fængslet betaler for disse kanaler.

6.4. Vaskemaskiner og køleskabe

I hver af de to afdelinger er et særskilt vaskerum med en vaskemaskine og en tørretumbler. De indsatte vasker selv deres private tøj, mens gangmanden vasker for besøgsafdelingen. Arrestafdelingen stiller vaskepulver til rådighed. Det blev oplyst at vaskeordningen fungerer godt.

De indsatte har som det fremgår af pkt. 2.1., eget køleskab i cellen. I tekøkket er tillige et fælles køleskab.

6.5. Besøg og telefonsamtaler

Besøg finder som nævnt sted i lokaler som udelukkende benyttes af de indsatte i arrestafdelingen. Det fremgår af en vejledning for besøgende som arrestafdelingen har udfærdiget den 28. august 2005, at besøg kræver forudgående besøgstilladelse, og at besøg herefter kan bestilles over telefonen på besøgsafdelingen senest dagen før besøget ønskes afviklet.

Blandt det materiale jeg har modtaget forud for inspektionen, er interne regler om besøg der er trådt i kraft den 1. november 2004. Det fremgår alene ved en omtale af arrestafdelingen under afsnittet om besøgstid at disse regler tillige omfatter arrestafdelingen. (Det er dog samtidig i reglerne anført at besøg afvikles i fængslets besøgslokaler).

Ifølge de nævnte interne regler kan besøg til indsatte i arrestafdelingen finde sted alle hverdage mellem kl. 15.30 og 20.30 og lørdage samt helligdage mellem kl. 10.00 og 16.00. Ifølge den nævnte vejledning kan besøg finde sted alle ugens dage fra kl. 10.00 og indtil kl. 20.00.

Da vejledningen er nyere end de interne regler, går jeg ud fra at det der er anført heri er gældende, og at de interne regler vil blive rettet i overensstemmelse hermed.

Besøgstiden er i vejledningen opdelt i tre moduler af to timers varighed og et modul (det seneste) af 2½ times varighed. Af husordenerne for de to afdelinger fremgår det at hver indsat maksimalt kan have tre besøg om ugen.

Af det ajourførte spørgeskema fremgår desuden at der er mulighed for at besøg kan strække sig ud over den tid de indsatte har krav på, men kun hvis de(n) besøgende har lang rejsetid. Under inspektionen blev det oplyst at besøg vil kunne vare hele dagen hvis besøgslokalet ikke er optaget, og hvis de besøgende fx kommer fra udlandet.

Idet jeg går ud fra at ikke alle indsatte benytter sig af muligheden for tre besøg om ugen, går jeg ud fra at det er muligt for alle de indsatte som ønsker det, at gennemføre besøg i overensstemmelse med fængslets regler.

Idet jeg som nævnt går ud fra at det er tiderne i vejledningen der er gældende, har jeg noteret mig at besøg kan finde sted alle ugens dage fra kl. 10.00 til 20.00, og at der er mulighed for at forlænge besøg for besøgende som har lang

rejsetid. Jeg beder arrestafdelingen om at oplyse om det anførte i spørgeskemaet skal forstås sådan at der ikke er mulighed for forlænget besøg hvis den efterfølgende besøgstid ikke er optaget. I bekræftende fald beder jeg arrestafdelingen om at oplyse hvorfor det ikke er tilfældet.

Ifølge såvel de interne regler som vejledningen må højst fem personer inklusiv børn besøge en indsat samtidig. Ifølge de to husordener (som ikke er daterede, jf. herom pkt. 6.13.) må den indsatte maksimalt have fire besøgende ad gangen.

Idet jeg går ud fra at det er oplysningerne i husordenen der er forkerte, går jeg ud fra at afdelingen vil rette husordenerne.

I såvel de interne regler som i vejledningen for de besøgende er det anført at (kun) børn må opholde sig i legeafdelingen. Jeg går ud fra at der her sigtes til den legeafdeling som findes i fængslets besøgsafdeling som de besøgende som tidligere nævnt passerer på vej til besøg i arrestafdelingens besøgsafdeling. Vejledningen er så vidt ses (ligesom de interne regler) en fælles vejledning til besøgende til både indsatte i fængslet og arrestafdelingen, men den vejledning som jeg har modtaget, angiver at være udstedt af arrestafdelingen.

Da de børn der medbringes til besøg i arrestafdelingen, som nævnt under pkt. 2.8., ikke må benytte denne legeafdeling, bør det ikke fremgå af de interne regler, herunder den vejledning der udleveres til de besøgende, at børn har mulighed for at benytte legeafdelingen. Jeg henstiller derfor til fængslet at præcisere at legeområdet kun må benyttes af børn der medbringes til besøg hos indsatte i fængslet, og eventuelt slette oplysningen om adgangen til legeområdet i den vejledning som arrestafdelingen udleverer til de besøgende.

Med hensyn til telefonering fremgår det af husordenerne at de indsatte der ikke har besøgs- og brevkontrol, har mulighed for at ringe to gange om ugen i maksimalt 15 minutter ad gangen, og at de indsatte maksimalt kan ringe til fire forskellige numre. Der kan ringes efter kl. 15.30. På en ”ringetilladelsesblanket” der findes blandt det materiale som jeg i øvrigt har modtaget fra afdelingen, er ugerne angivet med 1., 2. og 3. opkald hvilket synes at vise at der kan foretages tre opkald om ugen.

Under inspektionen blev det oplyst at politiet skal godkende varetægtsarrestanters adgang til at telefonere, og at de fire numre ikke inkluderer samtaler til politi og forsvarer mv. Det blev endvidere oplyst at de indsatte kan foretage nyt opkald hvis de ikke opnår forbindelse ved første opkald.

Det blev endvidere oplyst at de indsatte foretager opkald fra en bærbar telefon som de indsatte får ind på cellen, og at fængslet betaler for opkaldene. Det gælder dog ikke for opkald til udlandet, men de indsatte kan købe et global one kort gennem arrestafdelingen hvis de ønsker at foretage opkald til udlandet. Det blev oplyst at taksten for opkald er lavere med et sådant kort end ved opkald fra de telefonbokse som TDC har opstillet i flere af kriminalforsorgens andre institutioner. Som oplyst under pkt. 5 er der i gennemsnit ca. 5-10 % udlændinge i arrestafdelingen.

Straffuldbyrdsloven § 57 og telefonbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 378 af 17. maj 2001) indeholder detaljerede regler om de indsattes ret til at føre telefonsamtaler. Reglerne gælder for indsatte der udstår fængselsstraf eller forvaring, og gælder også for denne kategori af indsatte i arresthusene.

Varetægtsbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 897 af 6. november 2003) indeholder ligeledes detaljerede regler for varetægtsarrestanters mulighed for at telefonere. Jeg henviser til bekendtgørelsens kapitel 22 og til kapitel 22 i direktoratets vejledning om denne bekendtgørelse (nr. 125 af 4. november 2003).

Af straffuldbyrdelseslovens § 57, stk. 1, fremgår det at afsonere har ret til at føre telefonsamtaler i det omfang det er praktisk muligt. Den indsatte skal efter bekendtgørelsens § 2 normalt selv afholde udgifterne til samtalerne. Af bekendtgørelsens § 4 fremgår det at institutionens leder kan fastsætte regler om den praktiske gennemførelse af de indsattes ret til at føre telefonsamtaler, herunder om begrænsninger med hensyn til hyppighed og varighed.

Efter varetægtsbekendtgørelsens § 75, stk. 1, kan varetægtsarrestanter i det omfang det er praktisk muligt, få tilladelse til at telefonere hvis forbindelse gennem brevveksling ikke uden væsentlig ulempe kan afventes. Der gælder dog visse undtagelser, jf. stk. 2-5.

Straffuldbyrdelsesloven indeholder ingen begrænsninger med hensyn til antallet af personer/telefonnumre der kan ringes til, men samtaler til bestemte personer kan nægtes efter en konkret vurdering. I kapitel 4 i telefonbekendtgørelsen der omhandler de lukkede fængsler og Københavns Fængsler, er en regel (§ 10) om at de indsattes ret til at føre telefonsamtaler i afsoningsafdelinger med almindeligt fællesskab hvor de tekniske forudsætninger for at føre kontrol efter bestemmelsens stk. 2, nr. 1, er til stede, herudover kan gennemføres ved at den enkelte indsatte får generel tilladelse til at telefonere til fire telefonindehavere som forinden er godkendt af institutionen.

I sagen vedrørende min inspektion af Arresthuset i Holbæk der havde en regel om at der højst måtte ringes til fem på forhånd godkendte numre, blev direktoratet anmodet om en udtalelse om denne regel.

Direktoratet anførte i den anledning i en udtalelse af 22. januar 2004 følgende:

”...

Arresthuset har oplyst, at kravet, om at indsatte højst må ringe til 5 personer, er fjernet, men at de indsatte fortsat skal have godkendt de telefonnumre, der må ringes til.

Direktoratet kan henholde sig hertil og skal desuden oplyse, at efter direktoratets opfattelse er det ikke i sig selv i strid med straffuldbyrdelseslovens § 57 (henholdsvis de dagældende regler om varetægtsarrestanters adgang til at telefonere), at arresthuset i de lokale regler om den praktiske gennemførelse af de indsattes adgang til at telefonere fastsætter, at de indsatte som udgangspunkt kan få godkendt et bestemt antal telefonnumre. Dette forudsætter dog

- at arresthuset, hvis en indsat anmoder om at telefonere til andre telefonnumre end de således godkendte, i hvert enkelt tilfælde foretager en konkret vurdering i overensstemmelse med straffuldbyrdelseslovens § 57 (henholdsvis reglerne om varetægtsarrestanters adgang til at telefonere),
- at de indsatte informeres om, at der i overensstemmelse med ovenstående også er mulighed for at ringe til andre end de forud godkendte telefonnumre, og
- at der i øvrigt er tale om et antal telefonnumre, der i de fleste tilfælde vil dække størstedelen af de indsattes behov for at telefonere.

Direktoratet lægger herved til grund, at en ordning, hvorved der sker en samlet godkendelse af et antal telefonnumre, som den indsatte umiddelbart ønsker at ringe til, ligesom en samlet stillingtagen til, i hvilket omfang der skal ske påhør/aflytning af telefonsamtalerne, kan bidrage til at lette den praktiske gennemførelse af de indsattes adgang til at telefonere.

Af ovenstående følger, at husordenens (dagældende) bestemmelse, om at der ikke kunne ske ændringer i de noterede numre, medmindre der var særlige grunde hertil, efter direktoratets opfattelse ikke var i overensstemmelse med straffuldbyrdelseslovens § 57.

Direktoratet har noteret sig, at arresthusets husorden nu er ændret, men har for god ordens skyld orienteret arresthuset om ovenstående.
...”

Jeg går ud fra at arrestafdelingen vil præcisere det anførte i husordenen i overensstemmelse med det som direktoratet har anført i sagen vedrørende min inspektion af Arresthuset i Holbæk, således at de indsatte informeres om at der også er mulighed for at ringe til andre numre end de godkendte. Jeg beder for en ordens skyld om underretning når husordenen er ændret i overensstemmelse hermed.

Jeg har bortset herfra ingen bemærkninger til telefonordningen i arrestafdelingen.

6.6. Talsmandsordning

Arrestafdelingen havde på tidspunktet for inspektionen en talsmand i afdelingen som jeg – som det fremgår af ovenstående – havde en samtale med under inspektionen. Denne talsmand var valgt den 14. september 2005. Forud herfor havde afdelingen ingen talsmand og har det normalt heller ikke.

Straffuldbyrddelseslovens § 34 og talsmandsbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 369 af 17. maj 2001) indeholder detaljerede regler om talsmandsvirksomheden. Reglerne gælder også for varetægtsarrestanter der ikke er isolerede efter rettens bestemmelse, jf. bekendtgørelsens § 9 og varetægtsbekendtgørelsens § 24.

Det er reglerens klare udgangspunkt at der skal være en talsmandsordning – også i arresthusene. Kun hvis de indsatte ikke ønsker at vælge talsmænd, kan der – i stedet for en egentlig talsmandsordning – blive tale om møder med alle indsatte eller grupper af indsatte, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 1.

Hvis de indsatte ikke har valgt talsmand, skal institutionen ved opslag eller lignende orientere de indsatte om muligheden herfor, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 3.

Arrestafdelingens husordener indeholder ikke et afsnit om talsmandsordningen i arrestafdelingen. Under min rundgang bemærkede jeg ikke opslag herom. Det blev under inspektionen oplyst at de indsatte opfordres til at vælge en talsmand.

Jeg beder om oplysning om hvorledes de indsatte orienteres om muligheden for at vælge talsmand. I fortsættelse af min anbefaling under inspektionen beder

jeg desuden arrestafdelingen om at overveje at indføre oplysning herom i husordenen og underrette mig om resultatet af overvejelserne.

I talsmandsbekendtgørelsens § 8, stk. 1, er det anført at institutionens leder skal fastsætte nærmere regler for gennemførelse af de indsattes medindflydelse, herunder om seks nærmere angivne forhold. Det drejer sig om antallet af talsmænd (stk. 1, nr. 1), hvor ofte der afholdes valg af talsmænd (stk. 1, nr. 2), om en eventuel fælles talsmand vælges af alle de indsatte eller af talsmændene (stk. 1, nr. 3), proceduren for valg af talsmand og eventuelt fælles talsmand samt om kontrollen med disse valg (stk. 1, nr. 4), hvor ofte der normalt skal ske drøftelser mellem institutionen og talsmændene (stk. 1, nr. 5), og om talsmændenes drøftelser skal foregå med institutionens ledelse eller med de medarbejdere der har ansvaret for de indsattes forhold på afdelinger (afdelingsafsnit), værksteder og undervisningshold (stk. 1, nr. 6). Direktoratet forudsatte i skrivelse nr. 74 af 16. maj 2001 hvormed bekendtgørelsen blev fremsendt til kriminalforsorgens institutioner, at disse regler blev fastsat inden bekendtgørelsens ikrafttræden, jf. sidste sætning i cirkulæreskrivelsen.

Blandt det materiale jeg har modtaget forud for inspektionen, er der ikke interne regler om talsmandsordningen i arrestafdelingen, herunder regler som fængslet har fastsat i medfør af talsmandsbekendtgørelsen, og som eventuelt tillige omfatter arrestafdelingen. I forbindelse med afslutning af sagen vedrørende inspektion af Statsfængslet i Nyborg i april 2001 er de interne regler som fængslet sendte forud for denne inspektion, tilbagesendt til fængslet. Denne inspektion fandt sted før ikrafttrædelsen af straffuldbyrdelsesloven og talsmandsbekendtgørelsen.

Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt der er fastsat (nye) regler for talsmandsordningen i arrestafdelingen. Hvis det er tilfældet, eller hvis de regler som fængslet har fastsat, tillige omfatter arrestafdelingen, beder jeg om en kopi af reglerne.

Jeg har tidligere tilkendegivet at husordenen efter min opfattelse bør indeholde udtrykkelig oplysning om hvor de lokale regler om talsmandsordningen findes, når disse regler ikke er fastsat i husordenen. Jeg beder derfor arrestafdelingen om at overveje at indføre oplysning herom i husordenen og underrette mig om resultatet af overvejelserne.

Under inspektionen blev det oplyst at talsmanden har mulighed for at tale med de andre indsatte under fællesskab, herunder ved gårdtur, men at han derudover i princippet alene har adgang til at tale med personalet. Under min samtale med talsmanden (der var indsat i Mdr. 0) nævnte han bl.a. at han ikke var blevet orienteret om et ønske fra en anden indsat der var indsat på Sdr. 1, om at komme til at tale med ham. Han var blevet bekendt med ønsket da han tilfældigt mødte denne indsatte på trappen.

I mit brev til talsmanden nævnte jeg at talsmandens arbejdsvilkår ville indgå i rapporten om inspektionen.

Det fremgår af talsmandsbekendtgørelsens § 4, at en talsmand med henblik på forberedelse af drøftelser med institutionen har ret til kontakt med de medindsatte den pågældende særligt repræsenterer.

Jeg anmoder afdelingen om at oplyse nærmere om talsmandens arbejdsvilkår, herunder adgang til at tale med de indsatte på Sdr. 1.

Jeg går i øvrigt ud fra at anmodninger fra de andre indsatte om at komme til at tale med talsmanden viderebringes til talsmanden hurtigst muligt.

Jeg kan til orientering oplyse at jeg under min samtale med talsmanden anbefalede ham at udarbejde en "talsmandsmappe" som kan følge de til enhver tid værende talsmænd i anstalten.

6.7. Aviser og bøger

Under inspektionen blev det oplyst at arrestafdelingen modtager Ekstra Bladet, BT og Fyns Stiftstidende.

Efter straffuldbyrdslovens § 58, stk. 1, og varetægtsbekendtgørelsens § 80, stk. 1, samt tidligere tilkendegivelser fra direktoratet, skal såvel afsonere som varetægtsarrestanter have stillet landsdækkende, nyhedsformidlende aviser gratis til rådighed. Dette gælder også varetægtsarrestanter som er undergivet brev- og besøgskontrol, samt varetægtsarrestanter som er isolerede af retten. Isolerede varetægtsarrestanter kan dog ikke dele avis med medindsatte uden at det sikres at der ikke herved sker en tilsidesættelse af rettens bestemmelse om isolation. Dette fremgår af pkt. 198 i vejledningen til varetægtsbekendtgørelsen (vejledning nr. 125 af 4. november 2003).

Udenlandske indsatte bør ”så vidt muligt” have adgang til aviser på deres eget sprog, jf. straffuldbyrdslovens § 58, stk. 3, og varetægtsbekendtgørelsens § 80, stk. 3. Af pkt. 199 i vejledningen til varetægtsbekendtgørelsen fremgår det at der – afhængig af andelen af udenlandske indsatte – bør være 1-2 udenlandske nyhedsformidlende aviser gratis til rådighed for de udenlandske indsatte. Denne forpligtelse kan opfyldes ved at etablere en ordning med et bibliotek om at overtage bibliotekets aviser efter en periode. Der kan også stilles udskrifter fra internettet til rådighed.

Det blev oplyst under inspektionen at udenlandske aviser findes i fængslet, og at aviserne udleveres efter anmodning.

Arrestafdelingens husordener indeholder ikke information om muligheden for at låne disse aviser.

Jeg beder om oplysning om hvorledes de indsatte orienteres om muligheden for at låne aviser. Jeg beder desuden arrestafdelingen om at overveje at indføre

oplysning herom i husordenen og underrette mig om resultatet af overvejelserne.

Om biblioteksordningen i arrestafdelingen fremgår det af spørgeskemaet at de indsatte i arrestafdelingen ikke må benytte fængslets bibliotek, men at bibliotekaren i stedet kommer to gange om ugen. På gangene stod der som nævnt i den bygningsmæssige gennemgang ovenfor vogne med et udvalg af bøger. På forespørgsel blev det desuden oplyst at der ikke findes et bogkatalog i arrestafdelingen, men at et sådan findes i fængslets bibliotek. Det blev endvidere nævnt at ønsker om bestemte bøger kan fremsættes på anmodningsseddel til bibliotekaren.

Ombudsmandens inspektion i april 2001 af Statsfængslet i Nyborg omfattede også fængslets bibliotek. Som det (også) fremgår af rapporten fra denne inspektion (Folketingets Ombudsmands beretning for 2001, s. 697 ff (706)), var der bogkataloger på fængslets bibliotek.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har i forbindelse med sagen vedrørende inspektion af Statsfængslet ved Nr. Snede tilkendegivet at bogkataloger bør forefindes på alle biblioteker, men at det vil være tilstrækkeligt med jævne mellemrum at udskrive et bogkatalog fra bibliotekets hjemmeside. I sagen vedrørende inspektion af Arresthuset i Holbæk har den bibliotekar der betjener arresthuset, oplyst at der ikke (længere) findes ét bogkatalog, men at der til stadighed udkommer nye kataloger opdelt i genrer. Bibliotekaren anbefalede arresthuset at få en fortegnelse over de bøger som Holbæk Bibliotek udlåner, i genrerne kriminalromaner, rejsebeskrivelser, biografier, gamle danske skønlitterære forfattere og tegneserier, og at kataloger over nyudgivelser inden for alle genrer bliver stillet til rådighed på biblioteket. Denne ordning blev, efter at have været forelagt de indsattes talsmand, umiddelbart iværksat i arresthuset. Direktoratet havde ingen bemærkninger til denne ordning.

I Arresthuset i Nykøbing Falster praktiseres en ordning hvorefter arresthusets personale søger på nettet hvis de indsatte anmoder herom. De indsatte orienteres via et opslag på opslagstavlen om denne mulighed for søgning via bibliotekets hjemmeside, og det er præciseret at søgningen kan fx omfatte specielle bøger, bøger inden for forskellige genrer såsom kriminalromaner, kogebøger, rejsebeskrivelser eller lignende, alle bøger som en bestemt forfatter har udgivet, eller bøger på et specielt sprog eller om et specielt emne. Det fremgår tillige af opslaget at de indsatte vil få en udskrift af det fremfundne. Arresthuset har udarbejdet en vejledning til personalet om fremgangsmåden ved en sådan søgning. Det fremgår (også) af denne vejledning at der kan søges efter alle de kriterier man ønsker, og at den indsatte skal have en udskrift af det fremfundne.

I denne sag er direktoratet anmodet om at komme med bemærkninger til arresthusets ordning, herunder om den efter direktoratets opfattelse er tilstrækkelig til at opfylde kravet om at der bør være bogkataloger til rådighed. Direktoratet har i den anledning spurgt arrestforvareren om biblioteksordningen opfattes som tilfredsstillende for brugerne. Arresthuset har oplyst at de indsatte efter arresthusets opfattelse er tilfredse med ordningen, og at personalet efterkommer de indsattes ønsker om udskrifter af nyudgivelser fra biblioteket. Direktoratet har herefter udtalt at direktoratet ”derfor [finder] ordningen tilstrækkelig til at opfylde kravet om nyheder fra biblioteket”.

I en opfølgingsrapport af 11. maj 2005 har jeg noteret mig det oplyste og har anbefalet arresthuset udtrykkeligt i opslaget at anføre at de indsatte tillige kan få udskrift af en fortegnelse over nyudgivelser inden for alle genrer hvis de ønsker det.

Bogkataloger eller lister/udskrifter over bøger i forskellige genrer kan tjene som inspirationskilde for valg af bestemte bøger. Som anført ovenfor har direktoratet tidligere tilkendegivet at der bør være sådanne kataloger eller lignende til rådighed for de indsatte.

Selv om der er kataloger på fængslets bibliotek, henstiller jeg denne baggrund til arrestafdelingen enten at skaffe tilsvarende kataloger til arrestafdelingen, eller at overveje en løsning for afdelingen svarende til ordningen i fx Arresthuset i Holbæk eller Arresthuset i Nykøbing Falster. Jeg henviser i den forbindelse også til det oplyste om at de indsatte fra arrestafdelingen ikke har adgang til fængslets bibliotek (og bogkatalog). Jeg beder om underretning om hvad der sker i anledning af min henstilling.

Efter § 58, stk. 3, i straffuldbyrdelsesloven og § 80, stk. 3, i den nye varetægtsbekendtgørelse bør udenlandske indsatte så vidt muligt have adgang til både aviser, tidsskrifter og bøger mv. på deres eget sprog.

Jeg går ud fra at fængslets bibliotek har bøger på andre sprog end dansk, og at arrestafdelingen via biblioteket/bibliotekaren så vidt det er muligt, kan skaffe bøger til udenlandske indsatte på deres eget sprog.

6.8. Samarbejde med sociale myndigheder

Under inspektionen blev det oplyst at fængselsfunktionærerne har kontakten til kommunerne vedrørende de basale forhold, og at samarbejdet med kommunerne generelt er godt. Det gælder dog ikke Odense Kommune. Det blev oplyst at denne kommunes telefonbetjening er meget dårlig, og at afdelingen derfor har valgt at skrive i stedet for, men brevene besvares ikke. Det blev oplyst at afdelingen overvejede at skrive til kommunens ledelse vedrørende disse problemer.

Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt det er sket, og hvad der i givet fald herefter måtte være sket vedrørende dette forhold.

6.9. Vold mv.

Af arrestafdelingens svar i det ajourførte spørgeskema fremgår det at der inden for de sidste to år har været en voldsepisode mellem indsatte, og at der blev indgivet politianmeldelse.

Det fremgår også af spørgeskemaet at der har været vold mod personalet, men det er uklart for mig hvor mange episoder der er tale om. Det fremgår ikke om der er sket politianmeldelse af denne vold.

Jeg anmoder om oplysning herom.

6.10. Præst m.fl.

Spørgsmålet om den gejstlige betjening af de indsatte blev ikke berørt under inspektionen, men det fremgår af arrestafdelingens husordener at de indsatte via anmodningsseddel kan anmode om samtale med præsten eller imamen.

Efter straffuldbyrdelseslovens § 35, stk. 2, og varetægtsbekendtgørelsens § 25, stk. 2, har en indsat ret til samtale med en præst eller lignende fra sit trossamfund. Af pkt. 59 i vejledningen til varetægtsbekendtgørelsen fremgår det at bestemmelsen omfatter præster m.fl. fra såvel anerkendte som godkendte trossamfund. I andre tilfælde vil det bero på en konkret vurdering om en person kan anses for præst eller lignende fra et trossamfund.

Jeg går ud fra at "præsten" i husordenen også omfatter "lignende fra et trossamfund", jf. ovennævnte vejledning.

6.11. Selvmord og selvmordsforsøg

Arrestafdelingen har i det ajourførte spørgeskema oplyst at der har været to selvmordsforsøg i arrestafdelingen inden for de seneste to år.

Ombudsmanden modtager automatisk underretning fra direktoratet når direktoratet fra kriminalforsorgens institutioner modtager indberetninger om selvmordsforsøg mv. Jeg har modtaget underretning om et selvmordsforsøg der fandt sted den 22. december 2004 i arrestafdelingen. Jeg har desuden modtaget underretning om tre forsøg i nævnte perioden fra Statsfængslet i Nyborg.

Blandt de sikringscellerapporter som jeg har modtaget til gennemgang, er en rapport vedrørende en anbringelse i sikringscelle den 8. juni 2005 som skete fordi den indsatte – efter at have været på hospitalet fordi han havde skåret sig i det ene håndled – udtalte at han ville gøre det igen. Af lægenotatet i sagen fremgår det at der var tale om et overfladisk snit.

Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt hændelsen forud for sikringscelleanbringelsen er det andet tilfælde som omtales i spørgeskemaet. I bekræftende fald beder jeg om oplysning om hvorvidt hændelsen har været indberettet til direktoratet.

Hvis der ikke er tale om denne hændelse, beder jeg arrestafdelingen om at oplyse tidspunktet for det andet forsøg, og om det har været indberettet til Direktoratet for Kriminalforsorgen.

6.12. Egne genstande mv.

Det fremgår af straffuldbyrdeslovens § 36, stk. 1, at en indsat har ret til at medtage, besidde og råde over egne genstande i institutionen medmindre dette er uforeneligt med ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn. I genstandsbe kendtgørelsen (nu bekendtgørelse nr. 208 af 18. marts 2005) der også gælder for varetægtsarrestanter, jf. bekendtgørelsens § 1, stk. 2 (som således erstatter bekendtgørelse nr. 370 af 17. maj 2001 som der er henvist til i varetægtsbe kendtgørelsens § 26), er fastsat generelle begrænsninger i de indsattes ret efter § 36, stk. 1. Efter bekendtgørelsens § 9 kan institutionens leder endvidere i forbindelse med fastsættelse af nærmere regler om udlevering af indsattes egne

genstande under hensyn til forholdene i den enkelte institution fastsætte yderligere begrænsninger i denne ret, herunder med hensyn til genstandenes størrelse, antal og art mv.

Bekendtgørelsens regler suppleres af Direktoratet for Kriminalforsorgens vejledning nr. 22 af 17. marts 2005. Direktoratet har heri bl.a. opremset genstande som normalt bør kunne udleveres. Det gælder fx ting til personligt brug, mindre ting til brug i fritiden eller i den indsatte opholdsrum og tøj til dagligt brug.

Bortset fra oplysning om penge er der ikke i afdelingens husorden regler om hvilke genstande der kan medtages. Det fremgår at de indsatte gennem personalet kan købe hårtørrer, barbermaskine og ventilator.

Blandt det materiale jeg har modtaget forud for inspektionen, er blandt andet fængslets interne regler om genstande og penge som er revideret den 29. juni 2005. Det fremgår ikke heraf at disse regler tillige omfatter arrestafdelingen, men da reglerne er fremsendt til mig som led i min anmodning om udlevering af bl.a. interne regler, går jeg ud fra at reglerne også gælder for arrestafdelingen.

Jeg beder dog arrestafdelingen om at oplyse hvorvidt det forholder sig sådan.

For så vidt angår penge fremgår det af husordenerne at de indsatte må være i besiddelse af højst 3000 kr. (hvilket er en fravigelse af reglen i statsfængslets interne regler om genstande hvorefter de indsatte ikke må være i besiddelse af penge, medmindre der er fastsat andre bestemmelser herom i lokale husordener). Det fremgår endvidere af husordenerne at beløb over 3000 kr. inddrages med henblik på konfiskation.

Jeg går ud fra at arrestafdelingen er opmærksom på at konfiskation over for varetægtsarrestanter alene kan ske hvis der er tale om genstande der er omfattet af bekendtgørelse nr. 850 af 27. oktober 1993 om udenretlig vedtagelse af konfiskation, og varetægtsarrestanten afgiver en erklæring herom, jf. varetægtsbekendtgørelsens § 94, stk. 1, og disciplinærstrafvejledningens pkt. 14. Som udtrykkeligt anført sidstnævnte sted er der således ikke hjemmel til at konfiskere genstande eller penge som ikke er omfattet af denne bekendtgørelse, men sådanne genstande kan inddrages og opbevares af institutionen i overensstemmelse med genstandsbekendtgørelsen.

Jeg går ud fra at arrestafdelingen vil tydeliggøre husordenerne på dette punkt, og jeg beder om underretning når det er sket.

6.13. Information af de indsatte og kontaktpersonordningen

Jeg modtog forud for inspektionen arrestafdelingens husordener som findes på de indsattes celler. Afdelingen råder tillige over de generelle vejledninger for afsonere og varetægtsarrestanter.

De indsatte informeres tillige ved forskellige opslag på opslagstavlen.

Det fremgår af det ajourførte spørgeskema og det fremsendte materiale at de interne regler om besøg og telefonering også findes på engelsk. Jeg har tillige modtaget vejledningen til de besøgende i en tysk udgave.

Husordenerne er ikke dateret. Under min samtale med talsmanden udtrykte han utilfredshed med at der ikke sker en opdatering af husorden. Ledelsen oplyste under den afsluttende samtale at det ikke er noget problem at foretage en løbende opdatering, og jeg meddelte at jeg herefter gik ud fra at der fremover løbende ville ske en sådan opdatering.

I fortsættelse heraf bemærker jeg at jeg må anse det for hensigtsmæssigt at husordenen angiver udstedelses- og/eller ikrafttrædelsestidspunkt, så det frem-

går om der er tale om den gældende husorden. Jeg går ud fra at arrestafdelingen vil indføre dette ved den næste revision af husordenerne.

Som det fremgår ovenfor har jeg bedt arrestafdelingen om på flere punkter at overveje at lave tilføjelser i husordenerne. Jeg anbefaler at arrestafdelingen i den forbindelse overvejer at foretage en egentlig gennemgang af husordenerne med henblik på en eventuel uddybning af de enkelte punkter/tilføjelse af punkter. Jeg anbefaler samtidig arrestafdelingen i husordenen at henvise til fængslets interne regler (i det omfang disse også omfatter de indsatte i arrestafdelingen). Særlige undtagelser vil kunne angives i husordenen. Jeg beder om underretning om resultatet af afdelingens overvejelser.

Af det materiale som jeg har modtaget forud for inspektionen, fremgår det at den daglige leder ved indsættelsen af en indsat skal sørge for at den pågældende får en kontaktperson og oplyse om hvad kontaktpersonens ansvar er. Det fremgår tillige at det tjenstgørende personale tager sig af den indsattes problemer hvis kontaktpersonen ikke er til stede, og at det er kontaktpersonens ansvar at overdrage sagen til en kollega. Der er således ikke en egentlig suppleantordning, men de faste funktionærer på afdelingen tager over for de kontaktpersoner som ikke er til stede.

På forespørgsel blev det oplyst at kontaktpersonordningen i afdelingen ikke fungerer så godt, og at det skyldes at der er en stor udskiftning af personale i afdelingen. Statsfængslet i Nyborg er uddannelsesinstitution, og i arrestafdelingen er fire stillinger ud af 14 uddannelsesstillinger. Det personale som er under uddannelse i fængslet, turnerer mellem flere afdelinger, og er gennemsnitligt 2-4 måneder i arrestafdelingen.

Navnlig fordi kontaktpersonordningen af de nævnte grunde ikke fungerer så godt, er det efter min opfattelse vigtigt at der er en suppleantordning så de indsatte altid ved hvem de skal kontakte i deres kontaktpersons fravær, også

sådan at anmodninger til kontaktpersoner der ikke er til stede, videregives til en anden som kan tage stilling til om anmodningen kan vente med at blive besvaret/behandlet indtil kontaktpersonen er til stede igen. Idet kontaktpersonen har ansvaret for at udpege en suppleant når vedkommende ikke selv er til stede, går jeg ud fra at sidstnævnte forhold opfyldes med den ordning som afdelingen praktiserer. Jeg beder afdelingen om at oplyse nærmere om hvordan ordningen med at de faste funktionærer tager over, fungerer, og hvordan det sikres at de indsatte til enhver tid ved hvem de skal rette henvendelse til når deres sædvanlige kontaktperson ikke er til stede.

6.14. Euforiserende stoffer mv.

Det blev oplyst at der ind imellem er problemer med euforiserende stoffer på afdelingen, og at der også sker handel mellem de indsatte. Det hænder at der foretages en razzia med narkohunde. Ledelsen mente dog ikke at der er tale om et stort problem, og nævnte desuden at indførelsen af de rutinemæssige urinprøver har virket.

Et større problem er mobiltelefoner som oftere findes i baderum mv. end på cellerne. Mobil søgere mv. er ikke tilstrækkelig effektivt til at imødegå problemet.

7. Samtaler med indsatte

Jeg havde som nævnt samtale med afdelingstalsmanden om de generelle forhold i arrestafdelingen, men ikke med andre indsatte. Under min afsluttende samtale med arrestafdelingens ledelse forelagde jeg det som talsmanden var fremkommet med, for ledelsen, og talsmanden har som nævnt indledningsvist fået særskilt svar fra mig på hans klager hvoraf nogle er medtaget i gennemgangen ovenfor.

8. Gennemgang af rapporter

Ved starten af inspektionen bad jeg om at modtage kopi/udskrifter af rapportmateriale mv. vedrørende arrestafdelingens sager fra 1. oktober 2004 til 1. oktober 2005 om anvendelse af håndjern, anvendelse af magt, anbringelse i observationscelle og anbringelse i sikringscelle. Jeg modtog herefter 7 rapporter om anvendelse af håndjern, 19 rapporter om anbringelse i observationscelle og 8 rapporter om anbringelse i sikringscelle. Det blev under den afsluttende samtale oplyst at arrestafdelingen ikke havde haft episoder med anvendelse af magt i den nævnte periode.

En af de 7 rapporter om anvendelse af håndjern vedrører en anvendelse der blev besluttet af personale på Statsfængslet Søbysøgård hvorfra den indsatte blev overført til arrestafdelingen efter en episode i fængslet. Håndjernene blev taget af ved indsættelse i observationscelle efter ankomsten til Statsfængslet i Nyborg. Denne sag indgår derfor ikke i min undersøgelse af rapporter vedrørende anvendelse af håndjern.

For så vidt angår rapporterne om anbringelse i observationscelle har jeg besluttet alene at foretage en egentlig gennemgang af de seneste 10 rapporter. Jeg har dog læst de øvrige rapporter igennem.

I forbindelse med udleveringen af rapportmaterialet bad ledelsen mig om at være opmærksom på at klientsystemet automatisk registrerer det tidspunkt hvorpå notatet skrives ind i den elektroniske rapport, og ikke tidspunktet for den aktuelle handling som der gøres notat om (medmindre notatet skrives ind med det samme). Ledelsen nævnte tillige at der kan være en tidsforskel fordi notater skal skrives ind i rækkefølge. Ledelsen bad mig endvidere om at være opmærksom på at det hidtil ikke har været muligt for fængslet/arrestafdelingen at gøre notat i rapporter vedrørende indsatte som ikke længere er i fængslet idet de indsatte i så fald står registeret som passive i systemet og kun kan gøres aktive af den institution som de eventuelt måtte være blevet overført til. Det blev oplyst at dette ville blive ændret fra november 2005.

For så vidt angår den automatiske registrering af tidspunktet for notater henviser jeg til pkt. 8.2.8.

8.1. Håndjern

8.1.1. Indledning

4 af de 6 håndjernerapporter som indgår i min undersøgelse, vedrører anvendelse af håndjernstransportbælte. En sådan anvendelse er godkendt af Direktoratet for Kriminalforsorgen, jf. pkt. 2, 6. afsnit i direktoratets vejledning nr. 90 af 16. maj 2001 om anvendelse af sikringsmidler i fængsler og arresthuse. Af pkt. 7 i samme vejledning fremgår det at der gælder samme regler for anvendelse af håndjernstransportbælte som for anvendelse af håndjern. I det følgende sondres der derfor ikke mellem anvendelse af håndjern og håndjernstransportbælte, og alle anvendelser omtales som anvendelse af håndjern.

I yderligere et tilfælde fremgår det at den indsatte blev tilbudt transportbælte, men valgte håndjern.

Rapporterne dækker perioden fra den 29. oktober 2004 til og med den 27. september 2005, dvs. en periode på ca. 11 måneder.

Anvendelsen skete i 3 tilfælde over for en afsoner og i 3 tilfælde over for en varetægtsarrestant.

8.1.2. Retsgrundlag

Anvendelse af håndjern er reguleret i straffuldbyrdeleslovens § 65 og Direktoratet for Kriminalforsorgens bekendtgørelse nr. 384 af 17. maj 2001 om anvendelse af sikringsmidler i fængsler og arresthuse (sikringsmiddelbekendtgørelsen) som også gælder for varetægtsarrestanter, jf. § 90 i varetægtsbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 897 af 6. november 2003). Hertil knytter sig den

nævnte vejledning nr. 90 af 16. maj 2001 om anvendelse af sikringsmidler i fængsler og arresthuse.

8.1.3. Betingelser

Efter straffuldbyrdelseslovens § 65, stk. 1, kan håndjern anvendes hvis det er nødvendigt for at afværge truende vold eller overvinde voldsom modstand (nr. 1), for at hindre selvmord eller anden selvbeskadigelse (nr. 2) eller for at hindre undvigelse (nr. 3). Håndjern må dog efter stk. 2 ikke anvendes hvis det efter indgrebets formål og den krænkelse og det ubehag som indgrebet må antages at forvolde, vil være et uforholdsmæssigt indgreb.

Det fremgår af pkt. 2, 2. afsnit, i vejledningen at straffuldbyrdelseslovens § 65, stk. 1, nr. 3, om anvendelse af håndjern for at hindre undvigelse, navnlig tilsigtes anvendt under transport af den indsatte uden for institutionen. Hvis der ved transport af indsatte er en konkret mistanke om undvigelse, eller den indsatte har sat sig til modværge i forbindelse med transporten, skal den indsatte ifølge vejledningens pkt. 2, 4. afsnit, som altovervejende hovedregel have håndjern på. Der skal dog stadig foretages en konkret vurdering.

I alle tilfælde blev håndjern anvendt under transport. I et tilfælde fremgår det ikke hvortil transporten gik, og dermed om der var tale om transport uden for arrestafdelingen (fængslet), men i de øvrige tilfælde fremgår det at der var tale om transport uden for arrestafdelingen. I alle tilfælde skete anvendelsen af håndjern for at hindre undvigelse. Jeg går derfor ud fra at håndjern også i det tilfælde hvor det ikke fremgår hvortil transporten gik, blev anvendt under transport uden for arrestafdelingen (fængslet).

Som det fremgår af pkt. 8.1.4., er jeg ikke gået ind i en nærmere vurdering af beslutningen for anvendelsen af håndjern i de enkelte tilfælde.

8.1.4. Begrundelse

Efter bekendtgørelsens § 13, stk. 1, 2. pkt., skal rapporten indeholde oplysning om bl.a. begrundelsen for anvendelsen af håndjern.

Som det fremgår af pkt. 8.1.3., skal der ved alle transporter foretages en konkret vurdering af hvorvidt anvendelse af håndjern skal finde sted. I vejledningen er angivet nogle af de momenter som der skal lægges vægt på ved denne vurdering. Det drejer sig bl.a. om oplysninger fra politiet, oplysninger om den indsattes adfærd, baggrunden for transporten og oplysninger om tidligere indsættelsesforløb.

I et tilfælde (en anvendelse den 15. december 2004) fremgår det af blankettens pkt. 3 (Beskrivelse af episoden) at indsatte var udvisningsdømt med indrejseforbud for bestandigt, og at det derfor måtte antages at den indsatte havde intentioner om at undvige. Det er den sag hvor det ikke fremgår hvortil transporten gik.

Bortset fra at det ikke fremgik hvortil transporten gik, har jeg ingen bemærkninger til begrundelsen i denne sag.

I de øvrige sager er det alene angivet hvortil (og hvorfra) transporten gik, dog er det i et tilfælde tillige nævnt at håndjern blev anvendt idet indsatte var undvigelsestruet. Det er ikke nærmere angivet hvorfor den pågældende blev anset for undvigelsestruet.

Det burde efter min opfattelse have været nærmere angivet hvorfor arrestafdelingen skønnede at der var en risiko for undvigelse. Jeg går ud fra at arrestafdelingens ledelse vil indskærpe at der i notatet skal være en udførlig begrundelse for anvendelsen af håndjern i de enkelte tilfælde. Da jeg går ud fra at der i det konkrete tilfælde er foretaget en konkret vurdering af behovet for anvendelse af håndjern, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold.

Det tilføjes at jeg under dette punkt alene har vurderet om der er givet en udførlig begrundelse. Ved min gennemgang af håndjernsrapporterne er jeg således (som nævnt under pkt. 8) ikke gået ind i en nærmere vurdering af beslutningen om anvendelse af håndjern i de enkelte tilfælde.

Det kan endvidere oplyses at jeg i en rapport af 14. juli 2005 vedrørende min inspektion af Arrestafdelingen i Vridsløselille har anført følgende:

”...

Ved inspektioner gennem de seneste år der har omfattet en gennemgang af håndjernsrapporter, er det min erfaring at der ikke sjældent er en uklar begrundelse ved anvendelse af håndjern. Dette har muligvis sammenhæng med at blanketten ikke indeholder et særskilt punkt til angivelse af en begrundelse som derfor ofte må udledes af blandt andet punktet om beskrivelse af episoden (blankettens pkt. 3). Jeg beder på den baggrund direktoratet om at overveje om der er grundlag for at tilføje et yderligere punkt på blanketten til angivelse af begrundelsen for anvendelse af håndjern. Jeg skal i den forbindelse tilføje at jeg er opmærksom på at direktoratet tidligere har indskærpet at der skal foretages udførligt notat om begrundelsen for anvendelse af håndjern.”

I en udtalelse af 22. november 2005 har direktoratet herefter anført følgende:

”...

Direktoratet kan oplyse, at der i modulet vedrørende håndjern i Klientsystemet er et faneblad med titlen: 'Anvendelsesgrund'. På fanebladet skal sagsbehandleren angive, om der er tale om anvendelse af håndjern eller håndjernstransportbælte, bestemmelsen i straffuldbyrdelsesloven, der giver hjemmel til anvendelsen angives ved hjælp af en valgliste og endelig skal begrundelsen for anvendelsen beskrives i et skrivefelt med titlen 'beskrivelse af anvendelsesgrunden'. I dette skrivefelt beskrives den episode, der har ført til anvendelsen og dermed også begrundelsen for anvendelsen. I skrivefeltet er der i den seneste version af Klientsystemet indføjet stikord med det formål at sikre, at beskrivelsen af episoden opfylder kravene til en begrundelse for afgørelsen.

Direktoratet mener ikke, der er behov for at tilføje yderligere felter i håndjernsmodulet.

...”

I en opfølgingsrapport af 7. december 2005 har jeg herefter tilkendegivet at jeg ved min gennemgang af rapporter om anvendelse af håndjern i forbindelse med fremtidige inspektioner vil have opmærksomheden henledt på om der i fornødent omfang angives en begrundelse for anvendelse af håndjern.

De blanketter der er anvendt i de konkrete tilfælde, indeholder ikke faneblade/skrivefelter med de af direktoratet angivne overskrifter, men der er (som allerede nævnt) bl.a. et felt med overskriften ”Beskrivelse af episoden” og et felt med overskriften ”Anvendelse påkrævet for at”. Jeg går ud fra at disse blanketter stammer fra klientsystemet, men ikke fra den seneste version.

I anledning af mine bemærkninger i den foreløbige rapport om at jeg gik ud fra at arrestafdelingen nu anvender de elektroniske blanketter i den seneste version af klientsystemet, har fængslet i brevet af 31. januar 2006 oplyst at det ikke er muligt at anvende andet idet nye versioner af klientsystemet almindeligvis udrolles til samtlige institutioner.

Jeg har noteret mig denne oplysning. Idet jeg på denne baggrund går ud fra at de faneblade/skrivefelter der er omtalt i direktoratets udtalelse i sagen vedrørende min inspektion af Arrestafdelingen i Vridsløselille, er indføjet efter 27. september 2005 som den nyeste af de modtagne rapporter er fra, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette spørgsmål.

8.1.5. Magtanvendelse

Efter straffuldbyrdslovens § 65, stk. 3, skal håndjern anvendes så skånsomt som omstændighederne tillader.

Der blev ikke anvendt magt i nogen af tilfældene i forbindelse med brugen af håndjern.

8.1.6. Kompetence mv.

Det er institutionens leder eller den der bemyndiges dertil, der har kompetencen til at træffe beslutning om anvendelse af håndjern (bekendtgørelsens § 2, stk. 1). Hvis forholdene i det enkelte tilfælde ikke tillader at man afventer vedkommendes afgørelse, træffes beslutningen dog af den tilstedeværende funktionær som er ansvarlig for det pågældende tjenesteområde (bestemmelsens stk. 2). I sådanne tilfælde skal en, efter stk. 1, kompetent person så hurtigt som muligt underrettes om det passerede (bestemmelsens 2. pkt.). Rapporten skal indeholde oplysning om denne underretning, jf. bekendtgørelsens § 13, stk. 1, sidste punkt.

Det fremgår ikke af det materiale jeg har modtaget fra arrestafdelingen, om der er fastsat interne kompetenceregler på dette område (jf. vejledning nr. 11991 af 29. juni 2001 om adgangen til intern delegation i kriminalforsorgens institutioner, pkt. 10), fx regler som gælder generelt for anvendelse af håndjern i fængslet og arrestafdelingen.

Jeg anmoder arrestafdelingen om at oplyse herom og i givet fald vedlægge en kopi eller udskrift af reglerne.

I 4 tilfælde er det noteret at beslutningen om anvendelse af håndjern er truffet af en overvagtimester, i det ene tilfælde afdelingslederen, og i de 2 øvrige tilfælde af en fængselsfunktionær.

Der er i 2 tilfælde sket underretning til henholdsvis en fængselsfunktionær og en overvagtimester, og tidspunktet for underretningen fremgår af blanketten. Det tilfælde hvor underretning er givet til en fængselsfunktionær, er det ene af de 2 tilfælde hvor beslutningen om anvendelse af håndjern ifølge rapporten er truffet af en (anden) fængselsfunktionær. Det drejer sig om en anvendelse den 13. april 2005. Underretning er givet ved ophøret af anvendelsen. Den fængselsfunktionær der modtog underretning, er den samme som traf beslutningen

om anvendelse af håndjern i det andet tilfælde hvor beslutning blev truffet af en fængselsfunktionær.

Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt denne fængselsfunktionær er/var bemyndiget til at træffe afgørelse om anvendelse af håndjern (og dermed også til at modtage underretning herom).

Det tilfælde hvor underretning er givet til en overvagtimester, er et af de tilfælde hvor afgørelsen om anvendelse er truffet af en overvagtimester. Underretning er givet af en fængselsfunktionær til den overvagtimester der traf afgørelse i sagen, og det er sket på samme tidspunkt som anvendelsen fandt sted. Der ses derfor ikke at være tale om underretning efter bekendtgørelsens § 2, stk. 2, 2. pkt. i dette tilfælde.

Jeg går ud fra at ikke kun afdelingslederen, men også de (øvrige) overvagtimestre der har truffet beslutning om anvendelse af håndjern eller modtaget underretning herom, er/var bemyndiget hertil.

Rapporterne er i intet tilfælde efterfølgende påtegnet af ledelsen, og rapporter-
ne ses således ikke at have været gennemgået af ledelsen.

Jeg anmoder om oplysning om ledelsens, herunder inspektionens, tilsyn med området for anvendelse af håndjern.

8.1.7. Lægetilsyn

Efter lovens § 65, stk. 3, 2. pkt., skal der gennemføres lægetilsyn hvis der er mistanke om sygdom, herunder om tilskadekomst hos den indsatte i forbindelse med anvendelsen af håndjern, eller hvis den indsatte selv anmoder om læge-

hjælp. Rapporten skal indeholde oplysning om institutionens overvejelser vedrørende lægetilsyn, jf. bekendtgørelsens § 13, stk. 1, sidste punkt.

Det er i alle tilfælde anført at der ikke er mistanke om sygdom, herunder om tilskadekomst hos den indsatte i forbindelse med anvendelsen af håndjern. Lægetilsyn er således ikke skønnet nødvendigt i noget tilfælde. I 2 tilfælde er det i rapporten i øvrigt anført at den indsatte ikke ønskede lægetilsyn.

8.1.8. Ophør og varighed

Efter bekendtgørelsens § 13 skal rapporten indeholde oplysning om dato og klokkeslæt for hvornår anvendelsen af håndjern er ophørt. Der er ikke i øvrigt regler om hvornår anvendelsen skal bringes til ophør, men håndjern må naturligvis ikke anvendes længere tid end betingelserne herfor i lovens § 65, stk. 1, er opfyldt.

Der er notat i alle tilfælde om såvel anvendelsestidspunktet som ophørstidspunktet for anvendelsen af håndjern. Anvendelsen i 2 af tilfældene varede i henholdsvis 20 og 29 minutter. I de øvrige tilfælde ligger ophørstidspunktet henholdsvis 1 time og 15 minutter, 2 timer og 10 minutter, 4 timer og 25 minutter og 6 timer efter det angivne tidspunkt for anvendelsen. Der er ikke notat om hvorvidt håndjernene (transportbæltet) blev taget af i den mellemliggende periode under fremstilling i retten mv. Jeg går ud fra at det normalt sker og også er sket i de konkrete tilfælde.

Jeg har (herefter) ikke grundlag for at antage at anvendelsen af håndjern i noget tilfælde har strakt sig ud over den periode hvor betingelserne for anvendelsen var opfyldt.

8.1.9. Klagevejledning

Efter bekendtgørelsens § 13 skal rapporten indeholde oplysning om at den indsatte er orienteret om muligheden for at klage til justitsministeren (Direktoratet for Kriminalforsorgen), og om hvornår fristen for at indgive klage udløber, jf. straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2.

Den elektroniske blanket indeholder en standardtekst i forbindelse med hvilken det skal angives hvem der har vejledt den indsatte om muligheden for at klage til Justitsministeriet, Direktoratet for Kriminalforsorgen, og om hvornår fristen for at indgive klage udløber. Der er givet klagevejledning i alle tilfælde.

Fristen i straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2, gælder ikke i forhold til varetægtsarrestanter der som tidligere nævnt var tale om i 3 tilfælde. Det fremgår ikke om klagevejledning som angivet i det fortrykte, har omfattet angivelse af frist for klage.

Jeg går ud fra at arrestafdelingen er opmærksom på at klagefristen alene gælder i forhold til afsonere.

Fra sagen vedrørende ombudsmandens inspektion af Københavns Fængsler er jeg i øvrigt bekendt med at direktoratet ved en kommende revision af klientsystemet vil ændre blanketten således at den også i sin fulde ordlyd kan anvendes i sager vedrørende varetægtsarrestanter.

Indtil denne ændring er gennemført, bør det efter min opfattelse, når der er tale om varetægtsarrestanter, tilføjes i blanketten at vejledningen ikke har omfattet klagefristen.

8.2. Anbringelse i observationscelle

8.2.1. Indledning

Jeg har som tidligere nævnt alene foretaget en egentlig gennemgang af de seneste 10 rapporter om anbringelse i observationscelle. Disse anbringelser fandt sted i perioden 5. april 2005 til og med 25. september 2005, dvs. en periode på godt 5½ måned. 5 af de anbragte var varetægtsarrestanter og de andre 5 afsønder, og der var tale om i alt 8 forskellige indsatte.

I 2 tilfælde er beslutning om observationscelleanbringelse truffet af henholdsvis Arresthuset i Odense og Statsfængslet Søbysøgård. I yderligere et tilfælde ses en umiddelbart forudgående sikringscelleanbringelse at være truffet af Statsfængslet Søbysøgård.

I 1 tilfælde blev observationscelleanbringelsen afløst af en sikringscelleanbringelse, og efter udtagelsen af sikringscelle blev den indsatte på ny anbragt i observationscelle. I 2 andre tilfælde (herunder det lige ovenfor nævnte vedrørende en indsat fra Statsfængslet Søbysøgård) fandt observationscelleanbringelsen sted i forlængelse af en sikringscelleanbringelse idet det blev skønnet at der fortsat var behov for særlig observation.

8.2.2. Retsgrundlag mv.

Anbringelse i observationscelle er reguleret i straffuldbyrdslovens § 64, stk. 1, nr. 1, og bekendtgørelse nr. 673 af 9. juli 2003 om udelukkelse af indsatte fra fællesskab, herunder anbringelse i observationscelle mv. i fængsler og arresthuse. Til bekendtgørelsen knytter sig vejledning nr. 84 af 9. juli 2003. Reglerne gælder også for varetægtsarrestanter, jf. bekendtgørelsernes § 1 og varetægtsbekendtgørelsens § 89.

Efter pkt. 8 i vejledningen skal den rapport som skal udfærdiges efter § 17, stk. 2, udfærdiges på en særlig blanket (DfK 110 A). De notater om tilsyn som skal

udfærdiges efter § 19 i bekendtgørelsen, skal endvidere ske på et særligt skema (DfK 107 A).

Rapporterne er alle udfærdiget på den elektroniske blanket der findes i klient-systemet, og som nu skal anvendes i stedet for særlige blanketter. Den elektroniske blanket indeholder tillige rubrikker til notater om tilsyn.

8.2.3. Betingelser

Betingelserne for at der kan ske anbringelse i observationscelle, er angivet i § 14 i bekendtgørelsen. Anbringelse i observationscelle kan efter bestemmelsen i stk. 1 kun finde sted hvis det er nødvendigt for at forebygge hærværk (nr. 1), hvis afgørende hensyn til orden og sikkerhed i institutionen kræver det (nr. 2), eller hvis der er behov for særlig observation (nr. 3). Anbringelse i observationscelle må ikke finde sted hvis anbringelsen efter indgrebets formål og den krænkelse og det ubehag som indgrebet må antages at forvolde, ville være et uforholdsmæssigt indgreb, jf. stk. 2.

Anbringelsen er i alle tilfælde sket efter nr. 3.

8.2.4. Begrundelse

Efter § 17, stk. 2, i bekendtgørelsen skal der udfærdiges en rapport om det passede. Rapporten skal bl.a. indeholde notat om afgørelsen og begrundelsen herfor og oplysning om dato og klokkeslæt for hvornår afgørelsen er meddelt den pågældende.

Ifølge pkt. 7 i vejledningen til bekendtgørelsen skal begrundelsen indeholde ”en henvisning til de retsregler, afgørelsen er truffet efter, og angive hvilke hovedhensyn, der har været bestemmende for skønnet, ligesom de faktiske omstændigheder, som er tillagt væsentlig betydning for afgørelsen, skal fremgå”.

Der er i alle tilfælde henvist til den retsregel som afgørelsen om observationscelleanbringelse er truffet efter – i alle tilfælde (som nævnt) § 14, stk. 1, nr. 3, i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab mv.

I alle tilfælde er der tillige givet en begrundelse for anbringelsen i form af en redegørelse for hændelsesforløbet indtil anbringelsen. Det gælder også de 2 tilfælde hvor beslutningen om observationscelleanbringelse er truffet af henholdsvis Arresthuset i Odense og Statsfængslet Søbysøgård hvor begrundelsen dog er mere begrænset. I 2 tilfælde er der tillige henvist til notits/rapport af henholdsvis samme dag og aftenen før. Disse notitser har jeg ikke modtaget sammen med udskrifterne af observationscellerapporterne. Rapporternes redegørelser i de 2 sager angiver dog baggrunden for anbringelsen.

Fra sagen om ombudsmandens inspektion af Statsfængslet i Nyborg i april 2001 er jeg bekendt med at fængslet har udarbejdet interne regler om anbringelse i observationscelle og sikringscelle. Jeg modtog således via direktoratet reviderede retningslinjer fra fængslet med brev af 1. oktober 2002. Disse retningslinjer var ikke dateret, men direktoratet havde anmodet fængslet om at datere retningslinjerne. Der er tale om generelle retningslinjer som jeg går ud fra gælder ved alle anbringelser i observations- og sikringscelle i Statsfængslet i Nyborg, herunder anbringelse af indsatte fra arrestafdelingen.

Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt der er sket ændring af disse regler. I bekræftende fald beder jeg om oplysning om disse ændringer og en kopi af de reviderede regler.

I det følgende har jeg indtil videre lagt til grund at reglerne fortsat er gældende.

Ifølge de interne retningslinjer er det ikke tilstrækkeligt som begrundelse at henvise til vedlagte rapporter. Sådanne rapporter kan kun bruges til at beskrive et eventuelt forudgående forløb.

For så vidt angår det tilfælde hvor der er henvist til en rapport fra aftenen før, lægger jeg uden videre til grund at der er tale om en rapport om et forudgående forløb som angivet i de interne retningslinjer. For så vidt angår det tilfælde hvor der er henvist til en notits af samme dag (en anbringelse den 29. august 2005) går jeg ligeledes, ud fra beskrivelsen af episoden, ud fra at der er tale om en sådan forudgående rapport.

I 2 af de tilfælde hvor observationscelleanbringelse fandt sted i forlængelse af en sikringscelleanbringelse, er årsagen til anbringelsen i sikringscelle anført, i det ene tilfælde indirekte. I det andet af disse tilfælde er det i beskrivelsen af episoden alene anført at den pågældende ”blev udtaget af sikringscelle og anbragt i OBS celle” (en anbringelse den 27. maj 2005). Der er derudover i rapporten henvist til behovet for særlig observation. Det fremgår af sikringscelle-rapporten – som er blandt de rapporter jeg har modtaget om sikringscelleanbringelse – at den pågældende var rolig og derfor udtaget af sikringscelle og hensat i observationscelle.

I sagen vedrørende min inspektion af Arresthuset i Aalborg har jeg for så vidt angår et lignende tilfælde hvor der dog var en direkte henvisning til sikringscellerapporten som var vedlagt, rejst spørgsmål om hvorvidt den anførte begrundelse var tilstrækkelig. Direktoratet anførte i den anledning i en udtalelse af 24. februar 2004 følgende:

”...

Anbringelse i observationscelle efter straffuldbyrdelseslovens § 64, stk. 1, nr. 2 [skal være nr. 1; min bemærkning], kan finde sted, hvis afgørende hensyn til orden og sikkerhed i institutionen kræver det. Det fremgår af det anførte, at det er disse hensyn arresthuset har henvist til.

Direktoratet har ved behandlingen af sager om sikringscelleanbringelse været specielt opmærksom på, at institutionen så vidt muligt snarest søger at anvende et mindre indgribende middel, således at sikringscelleanbringelsen – selv om det ikke umiddelbart kan anses for forsvarligt at lade den indsatte få ophold i almindeligt fællesskab – kan bringes til ophør. Direktoratet har accepteret, at der, i tilfælde hvor betænkelighederne ved at lade den indsatte overgå til

almindeligt fællesskab fremgår af forløbet af sikringscelleanbringelsen, i rapporten om det efterfølgende forsøg med observationscelleanbringelse som 'beskrivelse' alene henvises til det anførte i rapporten om den forudgående anbringelse i sikringscelle.

Direktoratet anser derfor henvisningen til sikringscellerapporten (som er vedlagt) for at være i overensstemmelse med denne praksis.
..."

I forbindelse med min inspektion af Arrestafdelingen i Statsfængslet i Horsens har jeg i en konkret sag udtalt følgende:

"Bortset fra at bemærke at det efter min opfattelse havde været mest rigtigt hvis der udtrykkeligt havde været henvist til (beskrivelsen af forløbet i) sikringscellerapporten, og idet jeg går ud fra at betænelighederne ved at lade den indsatte overgå til almindeligt fællesskab fremgår af sikringscellerapporten (som jeg ikke har modtaget), foretager jeg mig ikke mere vedrørende begrundelsen i dette tilfælde."

Jeg har noteret mig at der i rapporten (vedrørende observationscelleanbringelsen der skete i forlængelse af sikringscelleanbringelsen) er henvist til behov for særlig observation. Jeg bemærker hertil at det derudover havde været mest rigtigt hvis der udtrykkeligt havde været henvist til (beskrivelsen af forløbet i) sikringscellerapporten.

8.2.5. Kompetence mv.

Kompetencen til at beslutte anbringelse i observationscelle og ophør af denne anbringelse ligger hos institutionens leder eller den der bemyndiges dertil, jf. bekendtgørelsens § 17, stk. 1. Der er ikke – som ved anvendelse af sikringscelle, håndjern og magt – en bestemmelse i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab hvorefter beslutningen dog kan træffes af den tilstedeværende funktionær som er ansvarlig for det pågældende tjenesteområde, hvis forholdene i det enkelte tilfælde ikke tillader at man afventer en afgørelse fra den kompetente person (med efterfølgende pligt til underretning af den kompetente person). I sagen vedrørende ombudsmandens inspektion af Institutionen for frihedsberø-

vede asylansøgere i Sandholm har direktoratet om denne forskel i reglerne anført følgende:

”...

Direktoratet skal i den forbindelse anføre, at der ikke generelt i de administrative regler udstedt i medfør af straffuldbyrddelsesloven er en nærmere regulering af kompetenceforholdene i institutionen, og det er således inden for visse rammer op til institutionens leder nærmere at fastlægge de lokale kompetenceforhold og arbejdsgange. I forlængelse heraf er der i direktoratets vejledning af 29. juni 2001 om adgangen til intern delegation i kriminalforsorgens institutioner en orientering om bl.a. almindelige kriterier for delegation.

Af sikringsmiddelbekendtgørelsens § 2, stk. 2, fremgår det imidlertid, at 'Hvis forholdene i det enkelte tilfælde ikke tillader, at man afventer en bestemmelse fra en efter stk. 1 kompetent person, træffes bestemmelsen af den tilstedeværende funktionær, som er ansvarlig for det pågældende tjenesteområde.' En tilsvarende regel er fastsat i magtanvendelsesbekendtgørelsens § 8, stk. 2.

Der ligger i formuleringen af den citerede regel en formodning for, at institutionens leder gennem lokale regler ikke har delegeret afgørelseskompetencen til den tilstedeværende funktionær, som er ansvarlig for det pågældende tjenesteområde. Denne formodning er anført i lyset af, at der blandt andet er tale om meget indgribende afgørelser vedrørende sikringscelleanbringelse, tvangsfiksering, anvendelse af stav og tåregas.

Den nævnte formulering er i øvrigt videreført fra de cirkulærer, som forud for Straffuldbyrddelseslovens ikrafttrædelse regulerede området.

Ved udformningen af bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab har man – i lighed med udformningen af de fleste andre kompetencebestemmelser i straffuldbyrddelsesreglerne og i lighed med den cirkulærebekendtgørelse, der regulerede området forud for straffuldbyrddelseslovens ikrafttræden – ikke ønsket fra centralt hold at anføre en lignende formodning vedrørende institutionslederens delegation af kompetence i relation til placering i observationscelle, hvorfor den nævnte passus fra sikringsmiddelbekendtgørelsens § 2, stk. 2 og magtanvendelsesbekendtgørelsens § 8, stk. 2 ikke er medtaget her.”

Ombudsmanden noterede sig det oplyste om baggrunden for forskellen i reglerne.

Selv om der ikke i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab er en bestemmelse svarende til sikringsmiddelbekendtgørelsens § 2, stk. 2, og magtansvendelsesbekendtgørelsens § 8, stk. 2, vil en bestemmelse svarende hertil kunne indsættes i de lokale regler. Det synes også at være forudsat ved den (elektroniske) blanket der anvendes i forbindelse med anbringelse i observationscelle, jf. rubrikkerne om underretning i denne blanket.

Blandt det materiale som jeg har modtaget fra arrestafdelingen, er ikke interne kompetenceregler på dette område, men de under pkt. 8.2.4. nævnte retningslinjer indeholder tillige kompetenceregler. Ifølge disse retningslinjer kan beslutning om anbringelse i observationscelle træffes af inspektør, viceinspektør, økonomichef, personale- og sikkerhedschef, dennes souschefer samt den ansvarshavende overvagtimester. Fængselsfunktionærer er således ikke (generelt) bemyndiget til at træffe beslutning om anbringelse i observationscelle. Der er heller ikke – som ved de interne regler om anbringelse i sikringscelle – indsat en bestemmelse om at afgørelsen kan træffes af den ansvarlige fængselsfunktionær hvis en afgørelse fra en kompetent person ikke kan afventes – med efterfølgende pligt til underretning af den vagthavende (en kompetent person).

I 2 tilfælde er beslutningen om anbringelse som tidligere nævnt truffet af henholdsvis Arresthuset i Odense og Statsfængslet Søbysøgård. Det er i (disse og alle) de øvrige tilfælde noteret at beslutningen om anbringelse er truffet af en fængselsfunktionær.

Det er i alle tilfælde på nær 1 anført at der er sket underretning til en anden person. Det gælder også de tilfælde hvor beslutning om anbringelse er truffet af henholdsvis Arresthuset i Odense og Statsfængslet Søbysøgård. Underretning er i 1 tilfælde sket til vicefængselsinspektøren, i 3 tilfælde til økonomichefen, i 4 tilfælde til en souschef og i det sidste tilfælde til en fængselsfunktionær.

Fra ombudsmandens inspektion af Københavns Fængsler, Vestre Fængsel, er jeg bekendt med at klientsystemet henter data vedrørende stillingsbetegnelse i en database hvor funktionær og andet ikke er anført, og at fungerende overvagtimestre således står anført som fængselsfunktionærer. Bortset fra at bemærke at det gør det vanskeligt at efterprøve om de interne kompetenceregler har været overholdt i konkrete tilfælde, gav det ikke ombudsmanden anledning til at foretage sig mere.

Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt de interne bestemmelser har været overholdt i de konkrete tilfælde.

Selv om der i de nævnte interne regler ikke er en regel om at andre end de kompetente personer kan træffe afgørelse hvis en kompetent persons afgørelse ikke kan afventes (med efterfølgende pligt til underretning af den kompetente person), anmoder jeg desuden om oplysning om hvorvidt den fængselsfunktionær der har modtaget underretning om anbringelsen i det ene tilfælde, har (eller på det pågældende tidspunkt havde) kompetence til at modtage underretning. Det drejer sig om en anbringelse den 5. september 2005.

Det tilfælde hvor der ikke er sket underretning, er et af de tilfælde hvor observationscelleanbringelsen er sket i forlængelse af en sikringscelleanbringelse (en anbringelse den 27. maj 2005). Den fængselsfunktionær som ifølge observationscellerapporten traf afgørelse om anbringelse i observationscelle, er den samme som ifølge sikringscellerapporten traf beslutningen om ophør af sikringscelleanbringelsen, og det fremgår ikke af denne rapport at denne beslutning skulle være truffet efter drøftelse med en der ifølge de interne regler har kompetence til at træffe beslutning herom. Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt den manglende underretning skyldes at denne fængselsfunktionær havde kompetence til at træffe beslutning om anbringelse i observationscelle. (Som det fremgår ovenfor, er der sket underretning i de 2 andre tilfælde hvor observationscelleanbringelse skete i forlængelse af en sikringscelleanbringelse).

Beslutning om ophør af anbringelsen er (også) i alle tilfælde truffet af en fængselsfunktionær. Ifølge de interne regler kan beslutning om ophør af anbringelse i observationscelle træffes af samme personkreds som kan træffe afgørelse om anbringelse i observationscelle (inspektør, viceinspektør, økonomichef, personale- og sikkerhedschef, dennes souschefer samt den ansvarshavende overvagtimester).

Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt de interne regler har været overholdt i forbindelse med beslutningerne om ophør af anbringelsen i de konkrete tilfælde.

Ingen af rapporterne er efterfølgende påtegnet af ledelsen, og rapporterne ses således ikke at have været gennemgået af ledelsen.

Jeg anmoder om oplysning om ledelsens, herunder inspektionens, tilsyn med området for anbringelse i observationscelle, jf. også de interne regler hvorefter det overordnede ansvar for reglernes overholdelse påhviler direktionen, og hvorefter rapporter om observationscelleanbringelse skal afleveres til fængselsfuldmægtigen til gennemgang inden forelæggelse for direktionen til godkendelse.

8.2.6. Undersøgelse af den indsattes person

Efter bekendtgørelsens § 18, stk. 2, skal der i forbindelse med anbringelsen ske en undersøgelse af den indsattes person, jf. straffuldbyrdelseslovens § 60, medmindre institutionen skønner at det er unødvendigt.

Hvis det er nødvendigt i det enkelte tilfælde, kan der endvidere efter bestemmelsens 2. pkt. foretages omklædning af den indsatte. Den indsatte skal i givet fald anmodes om selv at foretage omklædningen, jf. bestemmelsens 3. pkt.

De elektroniske blanketter i klientsystemet vedrørende anbringelse i observationscelle indeholder valglister hvor den ansvarlige funktionær skal markere hvorvidt den indsatte er undersøgt og omklædt. Der er endvidere et felt til bemærkninger om visitation og omklædning. Dette felt er nyt.

I de interne regler fra Statsfængslet i Nyborg er det (under pkt. 4.2.) anført at omklædning er obligatorisk ved sikringscelleanbringelse, og at der ved anbringelse i observationscelle som udgangspunkt skal ske omklædning, men at det kan undlades hvis det skønnes unødvendigt. Det er anført at skønnet i så fald skal fremgå af rapporten. Dette punkt er indføjet i retningslinjerne efter at direktoratet over for fængslet havde tilkendegivet at punktet om visitation (pkt. 4.1.) burde formuleres således at det klart fremstår at visitation er obligatorisk ved sikringscelleanbringelse og udgangspunktet ved observationscelleanbringelse.

Jeg går ud fra at det er en fejl at der er anført omklædning i stedet for visitation i pkt. 4.2. i de interne regler. Jeg henviser også til at omklædning ikke er obligatorisk, men et udgangspunkt, ved anbringelse i sikringscelle, jf. pkt. 7 i sikringsmiddelvejledning som er omtalt under pkt. 8.4.7, og at der gælder det modsatte udgangspunkt ved anbringelse i observationscelle, jf. ovenfor. Jeg går på denne baggrund også ud fra at reglen vil blive ændret hvis det ikke allerede er sket, og beder om underretning hvis/når det er sket, jf. i øvrigt min tidligere anmodning om oplysning om hvorvidt der er sket ændring af de interne regler.

Jeg henviser i øvrigt til det nedenfor anførte om notat i forbindelse med visitation og omklædning.

Vagtlisterne om visitation og omklædning er udfyldt i alle tilfælde, i et tilfælde dog alene feltet om omklædning. Det fremgår heraf at der i alle (9) tilfælde, bortset fra 1 er sket visitation, og at der i alle (10) tilfælde, bortset fra 1 er sket

omklædning. Der er ikke tale om samme tilfælde hvor der ikke er sket visitation og omklædning.

Feltet til bemærkninger er alene udfyldt i 4 tilfælde. I 2 tilfælde er det blot nævnt (gentaget) at der er sket omklædning, i 1 tilfælde er det anført at ”det” er skønnet nødvendigt, men ikke hvorfor, og i det sidste tilfælde at visitation blev skønnet nødvendigt fordi den indsatte modsatte sig visitation. Et af de tilfælde hvor det blot er anført at der er sket omklædning, er det tilfælde hvor der ikke skete visitation. Det tilfælde hvor det blot er anført at det er skønnet nødvendigt, er det tilfælde hvor indsatte ikke er klædt om. Bemærkningerne må derfor alene sigte til visitationen.

I sagen vedrørende min inspektion af Arresthuset i Kolding har direktoratet i en udtalelse af 21. maj 2003 tilkendegivet at der skal gøres notat om visitation og omklædning i overensstemmelse med det som jeg anførte i kursiv i min endelige rapport af 7. oktober 2002 om denne inspektion. Heri anførte jeg bl.a. følgende:

” ...

Jeg går således ud fra at retstilstanden er den samme for sikringscelleanbringelse og observationscelleanbringelse således at der i alle tilfælde skal gøres notat om undersøgelse af den indsattes person og omklædning. Da der ved sikringscelleanbringelse altid og ved observationscelleanbringelse som hovedregel skal ske undersøgelse af den indsattes person, vil det dog være tilstrækkeligt at angive (afkrydse) at en sådan undersøgelse har fundet sted. Hvis en sådan undersøgelse ved observationscelleundersøgelse eller omklædning ved sikringscelleanbringelse undtagelsesvist ikke finder sted, må det anføres med en begrundelse for at det ikke har fundet sted. Da omklædning ved observationscelleanbringelse kun skal ske hvis det er nødvendigt i det konkrete tilfælde, må der altid angives en begrundelse når det finder sted. Som nævnt af direktoratet i udtalelsen af 22. januar 2001 vil begrundelsen dog i en lang række sager kunne ske ved en henvisning til det øvrige materiale i sagen om baggrunden for selve anbringelsen.

...”

Idet jeg går ud fra at bemærkningsfeltet skal benyttes til angivelse af en begrundelse i de tilfælde hvor der ikke sker visitation, og i de tilfælde hvor der sker omklædning, burde der have været en begrundelse i bemærkningsfeltet i det tilfælde hvor der ikke skete visitation, og i (alle) de tilfælde hvor der skete omklædning. Jeg går ud fra at den manglende begrundelse for så vidt angår omklædning kan skyldes den ovenfor nævnte interne regel som har det modsatte udgangspunkt. Jeg går ligeledes ud fra at arrestafdelingen fremover vil være opmærksom på at udfylde bemærkningsfeltet i overensstemmelse med ovennævnte.

Før der gennemføres undersøgelse af den indsatte person, skal institutionen mundtligt orientere den indsatte om baggrunden for at undersøgelsen gennemføres, medmindre særlige omstændigheder taler imod dette, jf. § 2 i Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 826 af 26. juli 2004 om undersøgelse af indsatte person og opholdsrum i kriminalforsorgens institutioner. Der er ikke pligt til at gøre notat om en sådan underretning.

Jeg går ud fra at de indsatte ved de anbringelser i observationscelle hvor der fandt personundersøgelse sted, er orienteret i overensstemmelse med § 2, dvs. at orientering kun er undladt hvis særlige omstændigheder talte imod dette.

8.2.7. Lægetilkald og lægetilsyn

Efter bekendtgørelsens § 18, stk. 1, skal der tilkaldes læge hvis der er mistanke om sygdom, herunder om tilskadekomst, hos den indsatte i forbindelse med anbringelsen (nr. 1), eller hvis den indsatte selv anmoder om lægehjælp (nr. 2). Samme regel gælder ved sikringscelleanbringelse uden fiksering, jf. straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 6. Disse bestemmelser adskiller sig sprogligt fra bestemmelserne om lægetilsyn ved anvendelse af magt og håndjern, jf. straffuldbyrdelseslovens §§ 62, stk. 4, 2. pkt. og 65, stk. 3, 2. pkt., hvoraf fremgår at der skal gennemføres lægetilsyn hvis der i disse sager er mistanke om sygdom,

herunder om tilskadekomst, hos den indsatte i forbindelse med anbringelsen, eller hvis den indsatte selv anmoder om lægehjælp. Det er dog i kommentaren til straffuldbyrdelsesloven anført at der efter bestemmelsen i straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 6, skal foretages lægetilsyn hvis der er mistanke om sygdom, herunder om tilskadekomst, hos den indsatte, eller hvis den indsatte selv anmoder om lægehjælp, og at det svarer til reglerne om lægetilsyn efter anvendelse af magt og håndjern, jf. kommentaren s. 162.

I 6 tilfælde er rubrikken om tilkald af læge udfyldt. I 1 af de øvrige tilfælde fremgår det dog af observationsnotaterne at der senere var to tilsyn ved læge af den indsatte, første gang godt 1 time og 40 minutter efter anbringelsen.

De øvrige 3 tilfælde hvor der ikke er notat om tilkald af læge, er de tilfælde hvor observationscelleanbringelsen skete i forlængelse af en sikringscelleanbringelse, i det ene tilfælde kort tid efter lægetilsynet i sikringscellen hvor det blev besluttet at overføre den indsatte til observationscelle. Det fremgår også af sikringscellerapporterne i de øvrige tilfælde at der var lægetilsyn med de indsatte i forbindelse med sikringscelleanbringelsen.

Ud fra ovennævnte lægger jeg til grund at behovet for lægetilsyn i forbindelse med indsættelsen i observationscelle har været overvejet i alle tilfælde, og at det er skønnet unødvendigt i de 3 tilfælde hvor der havde været lægetilsyn i forbindelse med den forudgående sikringscelleanbringelse.

Efter bekendtgørelsens § 17, stk. 2, skal notatet i sagen indeholde oplysning om institutionens overvejelser efter henholdsvis § 18, dvs. overvejelser om lægetilsyn.

Også i tilfælde hvor observationscelleanbringelse sker i forlængelse af en sikringscelleanbringelse hvor der har været lægetilsyn, og (fornyet) lægeundersøgelse af denne grund anses for unødvendigt, bør det efter min opfattelse fremgå af observationscellerapporten at spørgsmålet om lægetilsyn har været overve-

jet. Hvis lægetilsyn ikke skønnes nødvendigt, kan det markeres med et minus i feltet til notat om tilkald af læge.

I 3 af de tilfælde hvor der er notat om lægetilkald, er der ikke notat i feltet her-til om tilsyn af læge, men i 1 af de 3 tilfælde fremgår det af tilsynsnotaterne at lægen talte med den indsatte knap 3 timer efter anbringelsen (hvorefter det blev besluttet at udtage den indsatte af observationscellen). Det drejer sig om en anbringelse den 29. august 2005.

Af tilsynsnotaterne i 1 af de øvrige rapporter fremgår det at lægen ikke ville komme, men at der ville komme en sygeplejerske ca. tre timer senere (en anbringelse den 25. maj 2005). Den indsatte blev dog overført til sikringscelle inden da. På baggrund af det oplyste om tidspunktet for sygeplejerskens tilsyn går jeg ud fra at der ikke skete tilkald af sygeplejerske i stedet for tilkald af læge.

Det sidste af de 3 tilfælde drejer sig om en anbringelse den 14. maj 2005. I dette tilfælde fremgår det at lægen ved tilkaldet kl. 21.30 som skete efter ønske fra den indsattes side, oplyste at han ville kigge forbi dagen efter. Det fremgår endvidere at lægen ca. 1½ time senere ringede og spurgte til den indsatte og anbefalede personalet at kontrollere livstegn fra den indsatte nogle gange i løbet af natten (fordi personalet ikke var bekendt med hvad den indsatte havde drukket). Det fremgår endvidere af feltet til lægens bemærkninger at lægen ringede (på ny) den følgende dag kl. 9.20, og da skønnede at tilsyn kunne vente til tirsdag (dvs. to dage efter). Den indsatte blev udtaget af observationscellen den 15. maj 2005 (søndag). Der var således heller ikke i dette tilfælde lægetilsyn under anbringelsen.

For så vidt angår det ene tilfælde synes der at være tale om at lægen vurderede at tilsyn ikke var nødvendigt, og for så vidt angår det andet tilfælde at lægetilsyn kunne vente.

Jeg anmoder om en udtalelse vedrørende de manglende lægetilsyn ved disse 2 anbringelser.

Til orientering kan jeg oplyse at ombudsmanden tidligere har udtalt at tilsyn ved sygeplejerske ikke kan erstatte lægetilsyn der sker på grundlag af bestemmelser om lægetilsyn, herunder hvis den indsatte selv anmoder om lægehjælp. Hvis personalet i et konkret tilfælde er i tvivl om hvorvidt der er behov for lægetilsyn, kan sygeplejerske tilkaldes med henblik på at vurdere om der er behov for lægetilsyn. Som nævnt ovenfor har jeg ikke opfattet ovennævnte tilfælde hvor den indsatte blev oplyst om at han ville blive tilset af en sygeplejerske, sådan at der skete tilkald af sygeplejerske i stedet for tilkald af læge.

Lægetilsyn har i 2 af de 5 tilfælde hvor der har været et sådant tilsyn, fundet sted 1 time og 40 minutter efter tilkaldet, og i 2 andre tilfælde henholdsvis 1½ time og 2 timer og 50 minutter efter tilkaldet. I det sidste tilfælde er der ikke noteret tidspunkt for tilkald, men lægetilsyn fandt i dette tilfælde (som tidligere nævnt) sted godt 1 time og 40 minutter efter anbringelsen, og der var et nyt besøg af lægen 1 time og 15 minutter senere.

Efter de tidligere nævnte interne retningslinjer for anbringelse i bl.a. observationscelle skal det begrundes hvis der går mere end en time mellem tilkald og tilsyn. Der er ikke en sådan begrundelse i nogen af de 4 tilfælde.

Jeg går ud fra at ledelsen vil overveje at indskærpe reglen.

I 3 af de tilfælde hvor der var lægetilsyn, er feltet til lægens bemærkninger udfyldt. I et af tilfældene er der henvist til et notat, vedlagt pågældendes journal, men det er ikke vedlagt observationscellerapporten. Dette felt er desuden udfyldt i det tilfælde der er nævnt ovenfor, hvor lægen ringede og efter samtale

med personalet vurderede at lægetilsyn kunne vente. I 2 tilfælde er der oplysning om lægens samtale med den indsatte/konklusion i tilsynsnotaterne.

Ifølge de interne regler skal der gøres notat om indsattes tilstand i forbindelse med lægetilsynet og resultatet af dette, herunder et resumé af samtalen med lægen.

Efter min opfattelse er det – ligesom med hensyn til begrundelsen for anbringelsen – ikke tilstrækkeligt at henvise til et vedlagt notat og slet ikke et notat der ikke er vedlagt selve observationsrapporten, men notat om lægetilsynet bør anføres i rubrikken om lægens bemærkninger. Jeg går ud fra at ledelsen vil overveje om der er behov for at indskærpe den interne bestemmelse.

8.2.8. Tilsyn ved personalet

Under anbringelsen i observationscelle skal den indsatte jævnligt tilses af institutionens personale, jf. bekendtgørelsens § 19. Enhver der tilses den pågældende, skal gøre notat herom på et observationsskema (i selve rapporten i klientsystemet) uanset om der er sket ændringer i den indsattes forhold, jf. bestemmelsens 2. pkt. Notatet skal indeholde oplysning om dato og klokkeslæt for tilsynet og om den pågældendes tilstand samt eventuelle bemærkninger om behovet for at opretholde anbringelsen, jf. 3. pkt.

Hvor hyppigt der skal ske tilsyn, afhænger af en konkret vurdering, jf. pkt. 6 i vejledningen. I fængslets interne regler er det dog angivet at der ved observationscelleanbringelse skal foretages observation hvert 15. minut som minimum.

I alle rapporter er der tilsynsnotater. Notater om tilsyn er i alle tilfælde ført i klientsystemets rubrikker hertil, dog er notater indtil et vist tidspunkt i 1 tilfælde sket i et worddokument som er indsat i rapporten. Det er oplyst at årsagen hertil er at natholdet ikke kunne overføre indsatte der blev overført fra Statsfængslet Søbysøgård med henblik på observationscelleanbringelse, i klientsy-

stemet. Notater fra næste dags morgen og indtil udtagelsen af observationscellen ved middagstid samme dag er udfærdiget i klientsystemets rubrikker hertil.

I enkelte tilfælde fremgår det at notatet er indføjet efter at tilsynet rent faktisk fandt sted, men også nogle andre notater synes at være skrevet efter at tilsynet rent faktisk fandt sted. Som eksempel kan nævnes første notat i observationsrubrikkerne i sagen vedrørende en anbringelse den 25. september 2005, kl. 21.15 hvor det kl. 21.55 er noteret at indsatte er omklædt og læge tilkaldt (hvilket ifølge rubrikken om lægetilkald fandt sted kl. 21.20), og hvor næste notat er fra et tilsyn kl. 22.02. Et andet eksempel er en anbringelse den 25. maj 2005 hvor et tilsyn ifølge notatet herom skulle have fundet sted kl. 6.33, men hvor det fremgår af det følgende notat og feltet om fragået, at den pågældende blev udtaget af observationscellen kl. 6.15 og anbragt i sikringscelle kl. 6.20. Generelt set synes der dog ud fra de intervaller der er mellem notaterne, at være gjort notat på de tidspunkter hvor tilsynene faktisk har fundet sted, eller umiddelbart herefter.

Jeg er bekendt med at direktoratet har overvejet problemet med at der i den blanket der findes i klientsystemet, automatisk stemples det tidspunkt hvor personalet overfører håndskrevne observationsnotater til klientsystemet. Direktoratet har (i sagen vedrørende min inspektion af Arrestafdelingen i Horsens) oplyst at det ikke er muligt teknisk at ændre på dette forhold, og at problemet med at observationstidspunktet ikke registreres (stemples), derfor må løses ved at den der indtaster observationerne, i (begyndelsen af) hvert notat anfører tidspunktet for observationen. Direktoratet har desuden oplyst at denne fremgangsmåde er beskrevet i on-line hjælpen i klientsystemet.

Jeg går ud fra at personalet er opmærksom på det der er angivet i on-line hjælpen i klientsystemet vedrørende angivelse af tidspunkt for tilsyn i tilfælde hvor notat herom først indføjes efterfølgende, men at afdelingen alligevel vil overveje at henlede personalets opmærksomhed herpå. Som det fremgår af den byg-

ningsmæssige gennemgang bemærkede jeg under rundgangen at der er opstillet en pc ved observationscellen.

Der er i alle tilfælde oplysning om tidspunktet for udtagelsen af observationscellen, og det fremgår at der i alle tilfælde har været tilsyn helt frem til udtagelsen.

I alle rapporter bortset fra 1 er flere tilsyn sket med mere end 15 minutters mellemrum.

Jeg går ud fra at 15. minutters reglen vil blive indskærpet.

8.2.9. Ophør og varighed

Anbringelse i observationscelle skal straks bringes til ophør når betingelserne herfor ikke længere er opfyldt, jf. bekendtgørelsens § 16, stk. 2.

Under pkt. 5 i vejledningen er det om hyppigheden af tilsyn ved personalet anført at det hvis den indsatte er faldet til ro og sover, vil kunne være rigtigt at lade den indsatte sove i observationscellen indtil om morgenen frem for at vække den pågældende og dermed risikere en (ny) optrapning af situationen.

Tidspunktet for såvel iværksættelsen som ophøret af anbringelsen fremgår i alle tilfælde af rapporterne, og varigheden af anbringelsen er tillige anført i døgn, timer og minutter.

Det fremgår af rapporterne at anbringelserne varede mellem 2 timer og 24 minutter og 23 timer og 6 minutter. 4 af anbringelserne varede under 4 timer, 4 anbringelser varede mellem 10 og 15 timer, 1 anbringelse varede 20 timer og 14 minutter og 1 anbringelse som nævnt godt 23 timer.

Den anbringelse som varede godt 23 timer, drejer sig om en observationscelleanbringelse den 31. juli 2005 kl. 16.30 efter beslutning fra Arresthuset i Odense. Det fremgår af rapporten at den indsatte forud for anbringelsen/overførslen havde været aggressiv/uligevægtig. De fleste notater beskriver den indsatte som rolig, men vågen, eller sovende (mest om natten), dog er det i et notat den 1. august 2005 kl. 13.20 angivet at den indsatte var temmelig urolig. Han blev udtaget kl. 15.17 samme dag.

Jeg anmoder om en udtalelse vedrørende udstrækningen af observationscelleanbringelsen i dette tilfælde. Jeg er opmærksom på at anbringelsen skete hen over natten hvor den indsatte sov meget af tiden.

Den anbringelse der varede godt 20 timer, er en af de anbringelser der skete i forlængelse af en sikringscelleanbringelse. Der er tale om en anbringelse den 27. maj 2005 kl. 12.01. Den indsatte sov det meste af tiden de første timer af anbringelsen og igen efter at have været vågen og rolig i en periode. Den indsatte sov således stort set hele tiden indtil 15.50 og igen fra kl. 19.10 til kl. 5.00 den næste dag. Han blev udtaget af observationscellen kl. 8.15.

Selv om det ikke fremgår eller kan udledes af rapporten, går jeg – også på baggrund af det forhold at den indsatte sov det meste af tiden under anbringelsen som varede hen over natten - ud fra at anbringelsen ikke har strakt ud over den periode hvor betingelserne for anbringelsen var opfyldte.

For de øvrige sagers vedkommende lægger jeg uden videre til grund at bestemmelsen i bekendtgørelsens § 16, stk. 2, er overholdt.

8.2.10. Klagevejledning

Ifølge bekendtgørelsens § 17, stk. 2, sidste pkt., skal det påføres rapporten når den indsatte er orienteret om muligheden for at klage til justitsministeren (Di-

rektoratet for Kriminalforsorgen) og om hvornår fristen for at indgive klage udløber, jf. straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2. Straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2, vedrørende klagefrist gælder dog som tidligere nævnt alene for dømte. 5 af de anbragte var som tidligere nævnt varetægtsarrestanter.

Kun i 2 af tilfældene er rapporten påtegnet (fortrykt) oplysning om at der er givet klagevejledning. I begge tilfælde var der tale om varetægtsarrestanter.

Statsfængslet ved Horserød har i en udtalelse af 4. august 2004 i sagen vedrørende ombudsmandens inspektion af denne institution oplyst at klientsystemets rapportdel nu indeholder et felt om klagevejledning.

Det fremgår udtrykkeligt af de interne retningslinjer at der skal gives klagevejledning ved observations(- og sikrings)celleanbringelse.

Jeg går (også) på denne baggrund ud fra at der er givet klagevejledning også i de tilfælde hvor der ikke er oplysning herom. Idet der nu er indføjet klagevejledning i de elektroniske blanketter om observationscelleanbringelse, og jeg på denne baggrund går ud fra at arrestafdelingen nu kun anvender blanketter med klagevejledning, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold ud over for så vidt angår klagefrist over for varetægtsarrestanter at henvise til det anførte under pkt. 8.1.9.

8.3. Sikringscelleanbringelse

8.3.1. Indledning

Jeg har som tidligere nævnt modtaget 8 rapporter om anbringelse i sikringscelle. Disse anbringelser fandt sted i perioden 3. november 2004 til og med 24. august 2005, dvs. en periode på ca. 9½ måned. 3 af de indsatte var varetægtsarrestanter, 1 anholdt og de resterende 4 afsonere.

I 1 tilfælde (det tilfælde der vedrører en anholdt) skete anbringelsen efter beslutning fra Arresthuset i Odense.

I et tilfælde skete anbringelsen – som nævnt under gennemgangen af rapporter om observationscelleanbringelse – i forlængelse af en sådan anbringelse (og i dette tilfælde samt yderligere 2 tilfælde blev sikringscelleanbringelsen som nævnt samme sted afløst af en observationscelleanbringelse). Blandt sikringscellerapporterne er tillige en rapport om en anbringelse i sikringscelle i forlængelse af en observationscelleanbringelse som er en af de anbringelser som jeg ikke har gennemgået. Også i dette tilfælde blev den indsatte tilbageført til observationscelle efter anbringelsen i sikringscelle. Blandt sikringscellerapporterne er yderligere en rapport hvor sikringscelleanbringelsen blev afløst af en observationscelleanbringelse, og rapporten om denne anbringelse er ligeledes blandt de observationscellerapporter som jeg ikke har gennemgået.

8.3.2. Retsgrundlag mv.

Anbringelse i sikringscelle er reguleret i straffuldbyrddelseslovens § 66 og bekendtgørelse nr. 384 af 17. maj 2001 om anvendelse af sikringsmidler i fængsler og arresthuse. Både loven og bekendtgørelsen trådte i kraft den 1. juli 2001. Til bekendtgørelsen knytter sig vejledning nr. 90 af 16. maj 2001 om anvendelse af sikringsmidler i fængsler og arresthuse.

Straffuldbyrddelseslovens § 66 og bekendtgørelsen finder også anvendelse for varetægtsarrestanter, jf. retsplejelovens § 775, stk. 2, bekendtgørelsens § 1, stk. 2, og § 91 i varetægtsbekendtgørelsen. Denne bekendtgørelse finder med de fornødne fravigelser tillige anvendelse på andre personer der er anbragt i varetægtsfængsel, medmindre anbringelsen er sket til udståelse af straf, til afsoning af tvangsbøde eller underholdsbidrag eller til forvaring som vidne eller lignende efter retsplejelovens regler.

8.3.3. Betingelser

Betingelserne for at der kan ske anbringelse i sikringscelle, er angivet i straffuldbyrdelseslovens § 66. Anbringelse i sikringscelle, og herunder tvangsfiksering ved anvendelse af bælte, hånd- og fodremme samt handsker, kan efter bestemmelsen i stk. 1 kun finde sted hvis det er nødvendigt for at afværge truende vold eller overvinde voldsom modstand (nr. 1) eller for at hindre selvmord eller anden selvbeskadigelse (nr. 2). Anbringelse i sikringscelle og tvangsfiksering må dog ikke foretages såfremt det efter indgrebets formål og den krænkelse og det ubehag som indgrebet må antages at forvolde, ville være et uforholdsmæssigt indgreb, jf. stk. 2. Efter bestemmelsens stk. 3, skal anvendelsen af sikringscelle og tvangsfiksering foretages så skånsomt som omstændighederne tillader.

Anbringelsen skete i 6 tilfælde for at afværge truende vold eller overvinde voldsom modstand (nr. 1), og i de resterende 2 tilfælde for at hindre selvmord eller selvbeskadigelse.

8.3.4. Begrundelse mv.

Efter § 13, stk. 1, i bekendtgørelsen skal institutionen så hurtigt som muligt udarbejde en rapport om anvendelse af sikringscelle, herunder tvangsfiksering. Rapporten skal bl.a. indeholde oplysning om begrundelsen for anvendelsen og om dato og klokkeslæt for hvornår anvendelsen af sikringsmidlet er ophørt.

Der er i sagerne anført en begrundelse for anbringelsen i sikringscelle i form af en redegørelse for hændelsesforløbet forud for anbringelsen under punktet ”Beskrivelse af episoden”. Der er endvidere henvist til den bestemmelse i straffuldbyrdelsesloven som anbringelsen er sket efter.

8.3.5. Magtanvendelse

Efter straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 3, skal anbringelse i sikringscelle og tvangsfiksering foretages så skånsomt som omstændighederne tillader.

Der blev anvendt magt over for den indsatte ved anbringelsen i sikringscellen i 6 af de 8 tilfælde som alle drejer sig om de tilfælde hvor anbringelsen skete for at afværge truende vold eller betvinge voldsom modstand. Det ene af disse tilfælde er det tilfælde hvor sikringscelleanbringelsen skete efter beslutning fra Statsfængslet Søbysøgård. Magten bestod i dette tilfælde af transportgreb, og der blev anvendt håndjern under transporten fra Statsfængslet Søbysøgård til Statsfængslet i Nyborg. Magten bestod i de øvrige tilfælde af skjold, benlås og greb, herunder armsnoningsgreb, og i 2 tilfælde blev der tillige anvendt håndjern.

8.3.6. Kompetence mv.

En indsat kan anbringes i sikringscelle og herunder fikseres ved anvendelse af bælte, hånd- og fodremme samt handsker efter bestemmelse af institutionens leder eller den der bemyndiges dertil, jf. straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 1. Også bestemmelse om ophør af sikringscelleanbringelse træffes af institutionens leder eller den der bemyndiges dertil, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 1.

Hvis forholdene i det enkelte tilfælde ikke tillader at man afventer en bestemmelse fra institutionens leder eller den der er bemyndiget dertil efter straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 1, træffes bestemmelsen af den tilstedeværende funktionær som er ansvarlig for det pågældende tjenesteområde. I sådanne tilfælde skal institutionens leder eller den der er bemyndiget efter stk. 1, så hurtigt som muligt underrettes om det passerede. Dette følger af bekendtgørelsens § 2, stk. 2.

Som tidligere nævnt har fængslet fastsat retningslinjer for anbringelse i observations- og sikringscelle. Jeg har ovenfor anmodet om oplysning om hvorvidt

der er sket ændringer heri. Indtil videre lægger jeg til grund at reglerne fortsat gælder.

Efter disse retningslinjer kan anbringelse i sikringscelle bestemmes af inspektøren, viceinspektør, økonomichef, personale- og sikkerhedschef, dennes souschefer samt den ansvarshavende overvagtimester. Hvis situationen ikke kan afvente en beslutning fra en af disse, kan den ansvarlige fængselsfunktionær på området træffe beslutningen, men der skal i så fald ske underretning af vagthavende (inden 15 minutter efter anbringelsen).

Beslutningen om anbringelse i sikringscelle blev i alle tilfælde truffet af en fængselsfunktionær. Der er i alle tilfælde givet underretning, i 1 tilfælde til inspektøren, i 1 tilfælde til vicefængselsinspektøren, i 1 tilfælde til økonomichefen, i 2 tilfælde til souschef, i 2 tilfælde til fængselsfuldmægtigen, og i det sidste tilfælde til arrestforvareren i Arresthuset i Odense.

Fængselsfuldmægtigen er ikke nævnt i de interne regler blandt de personer som kan træffe afgørelse (og dermed modtage underretning) om anbringelse i sikringscelle, men jeg går ud fra at fængselsfuldmægtigen på det pågældende tidspunkt var fungerende på grund af fravær i inspektionen.

Det tilfælde hvor underretning skete til arrestforvareren i Arresthuset i Odense, drejer sig om en anbringelse den 23. december 2004 som skete i forlængelse af en observationscelleanbringelse. Rapport om denne anbringelse er blandt de rapporter der ikke er indgået i min undersøgelse. Den pågældende indsatte blev observationscelleanbragt efter at være kommet tilbage til arrestafdelingen fra psykiatrisk afdeling. Underretning om observationscelleanbringelsen skete ligeledes til arrestforvareren i Odense.

Jeg anmoder om oplysning om årsagen til at der er givet underretning til arrestforvareren i Arresthuset i Odense i dette tilfælde.

Underretning er i 1 tilfælde angivet til at være sket 20 minutter før anbringelsen i observationscelle som fandt sted den 24. august 2005 kl. 16.05. Anbringelsen skete efter en episode hvor den indsatte begyndte at smadre sin celle efter at han havde fået afslag på cigaretter og fællesskab med en anden indsat. Denne episode er i beskrivelsen af episoden angivet til at skulle have fundet sted 25 minutter efter anbringelsen i sikringscellen hvilket jeg går ud fra er en fejl. Hvis underretning er givet inden anbringelsen i sikringscelle, går jeg ud fra at beslutningen om denne anbringelse rettelig er truffet af den person som underretning blev givet til (i dette tilfælde fængselsfuldmægtigen).

Underretning er i 2 af de øvrige tilfælde sket henholdsvis 15 og 20 minutter efter anbringelsen og i de resterende tilfælde 10 minutter efter anbringelsen. Underretning er således kun i 1 tilfælde sket mere end 15 minutter efter anbringelsen.

Af de ovennævnte interne regler fremgår det at ophør af anbringelse i sikringscelle træffes af samme persongruppe som kan træffe afgørelse om anbringelse. Beslutningen om ophør af anbringelsen er ifølge rapporterne i alle tilfælde truffet af en fængselsfunktionær, i 1 tilfælde en fængselsfunktionær på prøve. I 1 tilfælde fremgår det at beslutningen skete i forbindelse med lægetilsyn hvor det blev besluttet at overføre den indsatte til observationscelle. Også i andre tilfælde skete der som tidligere nævnt overførsel til observationscelle. I det tilfælde hvor der er givet underretning til økonomichefen om anbringelsen, er der tillige givet underretning til samme om ophøret af anbringelsen.

Jeg beder om en udtalelse om hvorvidt der er forholdt i overensstemmelse med de interne regler i forbindelse med beslutningerne om ophør i sagerne.

Feltet til ledelsens eventuelle bemærkninger er påtegnet i 2 tilfælde, men i det ene tilfælde alene med et notat fra en fængselsfunktionær om at vagthavende (økonomichefen) er underrettet. I det andet tilfælde er feltet påtegnet af den

souschef (overvagtimester) som modtog underretning i sagen, og det fremgår af notatet at overvagtimesteren indskærpede reglerne om tilsyn hvert 15. minut.

Jeg anmoder om oplysning om ledelsens, herunder inspektionens, tilsyn med området for anbringelse i sikringscelle, jf. også de interne regler hvorefter det overordnede ansvar for reglernes overholdelse påhviler direktionen, og hvorefter rapporter om sikringscelleanbringelse skal afleveres til fængselsfuldmægtigen til gennemgang inden forelæggelse for direktionen til godkendelse.

8.3.7. Undersøgelse for genstande mv.

Efter bekendtgørelsens § 6, stk. 2, skal institutionen ved anbringelse af en indsat i sikringscelle undersøge hvilke genstande den indsatte har i sin besiddelse på sin person, jf. straffuldbyrdelseslovens § 60, stk. 1 og stk. 3-8. Der skal desuden normalt ske omklædning af den indsatte.

Med hensyn til omklædning har direktoratet i vejledningen til bekendtgørelsen i forbindelse med omtale af sikringscelleanbringelse uden tvangsfiksering anført at omklædning indebærer at den indsatte skal afklædes og som minimum have institutionens underbenklæder eller et tæppe på igen, jf. vejledningens pkt. 7, 1. afsnit. Derudover skal den indsatte tilbydes en undertrøje.

Det fremgår endvidere af vejledningens pkt. 7, 2. afsnit, at omklædning undtagelsesvist vil kunne undlades hvis det vurderes at omklædning i sig selv vil optrappe situationen, jf. straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 3.

Om de interne regler henviser jeg til pkt. 8.2.6. Som nævnt dette sted går jeg ud fra at det er en fejl når det heri er angivet at omklædning er obligatorisk, og at der i stedet skulle have stået at visitation er obligatorisk ved sikringscelleanbringelse.

Rubrikkerne om visitation og omklædning er udfyldt i alle tilfælde. Det fremgår heraf at der er sket visitation og omklædning i 1 tilfælde. I de øvrige tilfælde er der hverken sket visitation eller omklædning, og der er ikke i nogle af disse tilfælde notat i bemærkningsfeltet om årsagen til at der ikke er sket visitation og omklædning. I et af tilfældene fremgår det dog af det andet tilsynsnotat i sagen at den indsatte informeres om at hun skal afklædes, og det fremgår af det tredje notat at den indsatte indtil da havde været under observation hele tiden. I yderligere et tilfælde fremgår det endvidere at den pågældende i forbindelse med fjernelse af fikseringsmidler fik udleveret sit tøj. I de 2 tilfælde hvor anbringelsen skete i forlængelse af en observationscelleanbringelse, blev de indsatte både visiteret og klædt om i forbindelse med observationscelleanbringelsen.

Jeg anmoder om en udtalelse vedrørende det forhold at der hverken er sket visitation eller omklædning i 7 af de 8 tilfælde.

8.3.8. Fiksering

Anbringelse i sikringscelle kan efter straffuldbyrdeleslovens § 66 kombineres med tvangsfiksering ved anvendelse af bælte, hånd- og fodremme samt handsker hvis dette er nødvendigt.

Forud for anvendelsen af tvangsfiksering skal der – på lige fod med anvendelse af sikringscelle – ske en konkret vurdering af hvorvidt fikseringen er nødvendig, eller om det er tilstrækkeligt at anvende sikringscelle uden fiksering. Også med hensyn til valg af fikseringsmidler skal der foretages en konkret vurdering af om det er tilstrækkeligt at anvende bælte, eller om der tillige skal anvendes fod- og håndremme eller handsker. Dette fremgår også af bemærkningerne til straffuldbyrdeleslovens § 66 i Straffuldbyrdelesloven med kommentarer af Annette Esdorf m.fl. (2003), og det er tillige anført i de interne regler.

Der er sket fiksering i forbindelse med den konkrete anbringelse i alle de 6 tilfælde hvor anbringelsen skete efter straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 1, nr. 1, og i yderligere et tilfælde. I det ene af tilfældene fremgår dette dog ikke af rubrikken om fiksering, men af tilsynsnotaterne, og det fremgår ikke hvilke fikseringsmidler der blev anvendt, bortset fra at det i lægenotatet er angivet at den pågældende blev tilset i bæltefiksering.

Der er i de øvrige tilfælde anvendt bælte, håndremme og fodremme, men ikke handske. I 1 af disse tilfælde er det i rubrikken om benyttet fiksering alene angivet at der er anvendt håndrem og fodrem, men i observationsfelterne er bælte tillige nævnt, og det fremgår af et af notaterne heri at bæltet på et tidspunkt blev taget af.

Tidspunktet for anvendelsen af fikseringen er angivet som samtidig med anbringelsen i sikringscellen i 5 af de 6 tilfælde og som fem minutter efter anbringelsen i det sidste tilfælde. Som nævnt fremgår det i 1 tilfælde at bælte blev løsnet på et tidspunkt under anbringelsen (ca. tre timer forud for udtagelsen af sikringscellen som den indsatte havde ophold i i mere end to døgn). Ophøret af de øvrige fikseringsmidler skete i dette tilfælde i forbindelse med ophøret af anbringelsen. I 1 tilfælde er rubrikkerne om fiksering i tilsynsnotaterne ikke udfyldt, men det fremgår af indholdet af et af notaterne at den indsatte fik løsnet håndremmene ca. 4 timer før han blev udtaget af sikringscellen (hvor han var anbragt i knap 20 timer), og at de øvrige fikseringsmidler blev løsnet 3 timer senere. Også i yderligere 1 tilfælde fremgår det at håndrem (på den ene arm) blev løsnet under anbringelsen – ca. 3½ time før udtagelsen af sikringscelle. I det tilfælde hvor fikseringen alene fremgår af observationsnotaterne, blev fikseringen ophævet 12 minutter forud for ophøret af sikringscelleanbringelsen. I de øvrige tilfælde på nær 1 fremgår det af tilsynsnotaterne at ophør af fikseringen skete samtidig med ophøret af sikringscelleanbringelsen.

Det fremgår af bekendtgørelsens § 13, stk. 1, at den rapport der skal udarbejdes, skal indeholde oplysning om begrundelsen for anvendelsen og om dato og

klokkeslæt for hvornår anvendelsen af sikringsmidlet er ophørt. Ombudsmanden har tidligere udtalt at skønnet over nødvendigheden af fiksering altid bør fremgå af sikringscellerapporten som begrundelse for anvendelsen, ligesom det bør fremgå om der er foretaget en vurdering af om alle fikseringsmidler er påkrævet. Jeg henviser bl.a. til Folketingets Ombudsmands beretning for 1996, s. 392 vedrørende inspektion af Anstalten ved Herstedvester.

Det fremgår også af de interne regler at vurderingen af nødvendigheden af fikseringen skal fremgå af rapporten.

Der er ikke i forbindelse med anvendelsen af fiksering gjort notat om nødvendigheden heraf, men der er som nævnt ovenfor ved beskrivelse af episoden der førte til sikringscelleanbringelsen, givet en begrundelse for (i hvert fald) selve anbringelsen i sikringscelle.

Der er heller ikke skelnet mellem brugen af de anvendte fikseringsmidler, herunder givet en begrundelse for anvendelsen af flere fikseringsmidler.

Det er beklageligt at der ikke er gjort notat om nødvendigheden af at anvende fiksering, herunder at der ikke er anført en konkret begrundelse for anvendelsen af fiksering og for fikseringens omfang.

Selv om der ikke er anført en konkret begrundelse for beslutningen om anvendelse af fiksering, går jeg ud fra at der i sagerne er foretaget – og at der altid foretages – en konkret vurdering af om fiksering er nødvendig og af fikseringens omfang, således at fastspænding med alle (flere) fikseringsmidler ikke sker hvis det må anses for et uforholdsmæssigt indgreb. Jeg går tillige ud fra at det vil blive indskærpet at det skal fremgå af rapporten at der er foretaget en sådan vurdering.

8.3.9. Lægetilkald og lægetilsyn

Efter straffuldbyrdslovens § 66, stk. 5, skal institutionen ved tvangsfiksering af en indsat straks anmode en læge om at foretage tilsyn med den indsatte. Lægen skal tilse den pågældende, medmindre lægen skønner at et sådant tilsyn er åbenbart unødvendigt.

Ved anbringelse i sikringscelle uden fiksering skal der tilkaldes læge hvis der er mistanke om sygdom, herunder om tilskadekomst, eller hvis den indsatte selv anmoder om lægehjælp, jf. straffuldbyrdslovens § 66, stk. 6.

Lægetilkald skal således ske i alle tilfælde med tvangsfiksering uanset om der er mistanke om sygdom eller tilskadekomst, eller den indsatte anmoder om lægetilsyn, men det er lægens ansvar at vurdere nødvendigheden af tilsyn som dog kun må undlades hvis det anses for åbenbart unødvendigt. Reglen om lægetilsyn ved sikringscelleanbringelse med fiksering adskiller sig derved fra bestemmelserne om lægetilsyn ved anvendelse af magt og håndjern, og ved anbringelse i sikringscelle uden fiksering og i observationscelle hvor der altid skal gennemføres tilsyn hvis der tilkaldes læge.

Det følger af vejledningens punkt 5, sidste afsnit, at der i forbindelse med sikringscelleanbringelse med fiksering skal gøres notat om lægetilkald på samme vis som ved sikringscelleanbringelse uden fiksering, jf. pkt. 6. Efter vejledningens pkt. 6, andet afsnit, skal der gøres notat første gang lægen er søgt tilkaldt, og – hvis kontakt ikke opnås straks – ved alle efterfølgende forsøg.

Efter bekendtgørelsens § 14, stk. 1, skal enhver der tilser en indsat der er anbragt i sikringscelle (eller er undergivet anvendelse af andre sikringsmidler), gøre notat om tilsynet uanset om der er sket ændringer i den indsattes forhold. Efter stk. 2 skal observationsskemaet indeholde oplysninger om dato og klokkeslæt for tilsynet samt om den indsattes tilstand mv. Også tilsyn som læge og sygeplejerske foretager, skal noteres, jf. vejledningens pkt. 10, 3. afsnit, hvoraf

fremgår at den faste vagt ved tvangsfiksering (jf. herom pkt. 8.3.10.) er ansvarlig for at alle tilsyn noteres, herunder tilsyn ved sygeplejerske og læge.

Det elektroniske paradigme i klientsystemet indeholder punkter med overskrifterne ”Lægen tilkaldt”, ”Lægen genkaldt” og ”Lægetilsyn foretaget”. Desuden er der gjort plads til lægens bemærkninger (evt. i form af et resumé). Notat om lægetilkald mv. er foretaget i dette paradigme i de konkrete tilfælde.

Ved brug af fikseringsmidler skal læge efter straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 5, som nævnt tilkaldes straks. Det følger af vejledningens pkt. 5, andet afsnit, at udgangspunktet (som hidtil) vil være at tilkald af læge er det første der skal foretages efter at fikseringen er gennemført. Dette er ikke til hinder for at der fra den indsattes afdeling indhentes oplysninger om den pågældendes adfærd, helbredstilstand og lignende med henblik på at tilvejebringe oplysninger der kan have indflydelse på lægens beslutning om hvor hurtigt lægetilsyn skal ske. Det er heller ikke til hinder for at der lokalt fastsættes retningslinjer hvorefter den ansvarlige for fikseringen underretter en sygeplejerske der er til stede i institutionen, med henblik på at denne kan foretage lægetilkaldet. Det er imidlertid en forudsætning at indhentelse af oplysninger eller underretning af en sygeplejerske kan ske i løbet af ganske få minutter.

Ombudsmanden har i forbindelse med de tidligere gældende regler, hvorefter læge skulle tilkaldes ”omgående” ved anvendelse af fikseringsmidler, udtalt at lægetilkald 10 minutter efter anbringelsen ikke er i overensstemmelse med bestemmelserne i det tidligere gældende cirkulære – hvilket direktoratet tidligere har taget til efterretning (Folketingets Ombudsmands beretning 1993, s. 402). I de interne regler er det anført at tilkald af læge skal ske inden for en time.

I 1 af tilfældene med fiksering skete lægetilkald 15 minutter efter anbringelsen. I alle de øvrige tilfælde med fiksering og i tilfældet uden fiksering er lægetilkald sket højst 10 minutter efter anbringelsen.

Idet jeg anser førstnævnte tilfælde som et enkeltstående tilfælde, har jeg ingen bemærkninger til tidspunkterne for tilkald af læge i sagerne.

De nugældende regler om sikringscelleanbringelse med fiksering indeholder ingen retningslinjer for hvornår lægetilsynet skal finde sted. Heller ikke forarbejderne til loven angiver retningslinjer for hvornår tilsyn skal finde sted, men angiver alene at det er lægens ansvar at vurdere nødvendigheden af lægetilsyn. Det fremgår af bemærkningerne til straffuldbyrdelseslovens § 66 i Straffuldbyrdelsesloven med kommentarer af Annette Esdorf m.fl. (2003) at det ved formuleringen af stk. 5 er præciseret at institutionen har en ubetinget pligt til straks at anmode om lægetilsyn, men at det er lægens ansvar at vurdere nødvendigheden af lægetilsyn. Direktoratet har i forbindelse med inspektionen af Statsfængslet i Horsens i en udtalelse af 19. november 2001 yderligere præciseret at det således er lægens ansvar at vurdere nødvendigheden af lægetilsyn, herunder også at foretage en eventuel prioritering mellem flere presserende arbejdsopgaver.

Der er heller ingen retningslinjer for hvornår der skal ske lægetilsyn efter tilkald af læge til indsatte der er anbragt i sikringscelle uden fiksering.

Lægetilsyn har i 3 tilfælde fundet sted inden for en time, og i yderligere 3 tilfælde inden for en time og 10 minutter. I de 2 sidste tilfælde er der gået henholdsvis 2 timer og 3 minutter og 3 timer og 5 minutter. I det førstnævnte af disse tilfælde skete tilsynet ved lægevagten. I det tilfælde hvor anbringelsen varede over to døgn, var der fornyede lægetilsyn to gange under anbringelsen, jf. sikringsmiddelbekendtgørelsens § 3, stk. 3, hvorefter læge skal underrettes dagligt hvis sikringsmidler varer mere end et døgn.

Som nævnt under pkt. 8.2.7. skal det begrundes hvis der går mere end en time fra tilkald af læge til lægetilsynet. Der er ikke en sådan begrundelse i sagerne.

Jeg går ud fra at ledelsen vil overveje at indskærpe reglen, jf. også pkt. 8.2.7..

Der er i alle tilfælde notat om lægetilsynet i rubrikken hertil. Lægetilsynet har i alle tilfælde bortset fra ét været foretaget af fængslets egen læge. Ved anbringelserne den 8. juni og 24. august 2005 er indsattes tilstand under lægetilsynet beskrevet af den tilsynsførende fængselsfunktionær i et observationsnotat. Det gælder også det sidste tilsyn ved anbringelsen den 25. maj 2005.

Det tilføjes at jeg fra sagen vedrørende ombudsmandens inspektion af Statsfængslet i Nyborg i april 2001 er bekendt med at Statsfængslet i Nyborg har forsøgt at indgå en aftale med Lægevagt Fyn om tilsyn med sikringscelleanbragte og efter nærmere undersøgelser har vurderet at det (heller) ikke er muligt at etablere et samarbejde med læger i lokalområdet herom. Lægetilsyn ved sikringscelleanbringelse sker herefter som hidtil på grundlag af en aftale med fængslets læge hvorefter denne kan tilkaldes alle døgnets 24 timer. Hvis fængselslægen ikke kan komme, kan to andre praktiserende læger som begge er ansat som fængselslæger ved Statsfængslet i Ringe, tilkaldes. Hvis ingen af de tre læger undtagelsesvis kan komme til stede, vil lægevagten blive tilkaldt (som det er sket i 1 tilfælde).

8.3.10. Fast vagt

Efter straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 4, skal en indsat der er tvangsfikseret, have fast vagt.

Det fremgår af vejledningens punkt 4, afsnit 1, at det af bemærkningerne til loven fremgår at en fast vagt er en dertil udpeget fængselsfunktionær eller andet kvalificeret personale som ikke har andre arbejdsopgaver end at tage sig af den fikserede indsatte.

Efter vejledningens punkt 4, afsnit 2, bør det så vidt muligt sikres at den faste vagt er en erfaren, fastansat medarbejder, og at den pågældende ikke har deltaget i den aktuelle fiksering. Institutionen bør overveje om det er hensigtsmæssigt at den faste vagt er en person med godt kendskab til den fikserede. Dette vil ofte – men ikke altid – være tilfældet.

Forståelsen af begrebet fast vagt er blevet behandlet i forbindelse med ombudsmandens inspektion af Statsfængslet i Vridsløselille i juni 2000. Direktoratet har den 14. oktober 2002 udtalt sig om direktoratets forståelse og har oplyst at ville informere kriminalforsorgens institutioner om denne. Med brev af 9. maj 2003 har direktoratet sendt en kopi af denne underretning hvoraf det fremgår at direktoratet ikke finder at en turnusordning hvor den enkelte funktionær kun varetager funktionen som fast vagt i en halv time ad gangen, på fuldt tilstrækkelig vis tilgodeser hensynet bag ordningen med fast vagt. Direktoratet har herved blandt andet lagt vægt på at de korte vagtperioder på grund af den manglende kontinuitet gør det vanskeligere at foretage en korrekt bedømmelse af den indsatte, herunder vedrørende spørgsmålet om ophævelse af fikseringen. Direktoratet har bemærket at dette synspunkt ikke er til hinder for at funktionæren efter en konkret vurdering afløses efter en periode af en halv times varighed, fx fordi det viser sig at den indsatte er meget udskældende eller spytende mv.

De interne retningslinjer indeholder tillige et punkt om vagt ved sikringscelleanbringelse. Det er anført at vagten skal være en fra statsfængslets faste vagtkorps til sikrings- og observationscelleanbringelse, eller – hvis en sådan ikke er til stede – en erfaren, fastansat funktionær. Det er endvidere anført at der både ved sikringscelleanbringelse med og uden fiksering skal foretages observation mindst hvert 15. minut, og at udskiftning af vagt alene sker ved arbejdstids ophør, og da til skift med en vagt der er med i det særligt uddannede korps.

Som anført ovenfor under pkt. 8.3.8. har fikseringen stort set været i samme tidsrum som selve anbringelsen i sikringscelle.

Det fremgår ikke om/at der er udpeget en fast vagt til at føre tilsynet med den anbragte. Det fremgår heller ikke hvem det i givet fald måtte være, alt afhængig af tidspunktet. Tilsyn er sket ved flere forskellige fængselsfunktionærer som bortset fra i få tilfælde hver især har ført tilsyn med den indsatte i længere tid ad gangen.

Jeg lægger på denne baggrund til grund at der er udpeget en fast vagt til at varetage tilsynet med den sikringscelleanbragte i sagerne. Jeg beder arrestafdelingen om at oplyse hvorvidt der noget sted gøres notat herom.

I flere tilfælde er tilsynet ført af en fængselsfunktionær på prøve. Som eksempler kan nævnes anbringelser den 25. maj og 24. august 2005.

Jeg anmoder arrestafdelingen om at oplyse om de pågældende fængselsfunktionærer på prøve opfylder kravene i de interne regler for at fungere som fast vagt ved sikringscelleanbringelse.

I de fleste tilfælde har personer der deltog i magtanvendelsen/fikseringen, ført tilsyn med den anbragte. Fængselsfunktionæren på prøve ved anbringelsen den 24. august 2005 deltog således i magtanvendelsen, og den funktionær der traf beslutningen om anbringelse og fiksering ved anbringelsen den 25. maj 2005, førte de første fem tilsyn i sagen. Også ved en anbringelse den 3. november 2004 og 23. december 2004 blev tilsyn ført af funktionærer der havde deltaget i magtanvendelsen/fikseringen. I 2 af de øvrige 3 tilfælde med fiksering har nogle tilsyn været ført af medarbejdere der deltog i eller var vidne til episoden.

Jeg anmoder om en udtalelse vedrørende det forhold at tilsyn i de fleste tilfælde har været ført af blandt andre personer der deltog i magtanvendelsen/fikseringen eller deltog i eller var vidne til episoden.

8.3.11. Tilsyn

Efter sikringsmiddelbekendtgørelsens § 14, stk. 1 og 2, og vejledningens punkt 10 skal enhver der tilser den indsatte, herunder en fast vagt, gøre notat om tilsyn, herunder tidspunktet for tilsyn. Notatet skal endvidere indeholde oplysninger om den indsattes tilstand, herunder eventuelle bemærkninger om behovet for at opretholde fikseringen og anbringelsen.

Er den indsatte fikseret, skal der udfærdiges notat om tilsynet med den pågældende mindst hvert kvarter. Er den indsatte ikke fikseret, skal den pågældende jævnligt tilses af personalet.

I de interne regler er det bestemt at der ved sikringscelleanbringelse skal ske tilsyn minimum hvert kvarter uanset om den indsatte er fikseret eller ej.

I nogle tilfælde fremgår det udtrykkeligt at notatet er skrevet senere end på det tidspunkt hvor tilsynet (i enkelte tilfælde samtaler med den indsatte) har fundet sted. Jeg henviser til det anførte under pkt. 8.2.8.

I 1 tilfælde (med fiksering) har en overvagtimester indskærpet reglerne om tilsyn hvert kvarter (en anbringelse den 5. april 2005). Det er som tidligere nævnt det eneste tilfælde hvor rapporten har været gennemgået af ledelsen. I dette tilfælde er første notat først skrevet ca. 1 time efter anbringelsen, men det er heri angivet at den indsatte på grund af risiko for opkast blev tilset løbende fra anbringelsen til lægetilsynet (hvor det blev besluttet at anbringe den indsatte i observationscelle i stedet for). Det fremgår ikke om "løbende" eventuelt omfatter tilsyn oftere end hvert 15. minut.

Ved enkelte tilsyn i de andre tilfælde er der (ligeledes) gået mere end 15 minutter mellem tilsyn. I et tilfælde er første notat angivet til at skulle have fundet sted først 50 minutter efter anbringelsen (som skete den 23. december 2004). I meget få tilfælde er der gået mellem 30 og 40 minutter mellem enkelte tilsyn, men generelt er der kun tale om mindre overskridelser af 15. minutters reglen, og som nævnt kun ved relativt få tilsyn.

Da der er tale om relativt få (ud af mange) tilsyn og bortset fra i få tilfælde kun mindre overskridelser af 15 minutters reglen, giver det mig ikke grundlag for at foretage mig mere. Jeg har noteret mig at ledelsen i det ene tilfælde hvor der muligvis ikke var sket notat i overensstemmelse med 15. minutters reglen, eller hvor det i hvert fald ikke ved udtrykkelige notater fremgik om det var tilfældet, er sket indskærpelse fra ledelsens side.

Der er ved alle tilsynene gjort notat om indsattes tilstand.

8.3.12. Ophør og varighed af anbringelse og fiksering

I de regler der var gældende forud for straffuldbyrdelsesloven, fandtes en bestemmelse (i cirkulærets § 19, stk. 1) om at ophold i sikringscelle og anvendelse af fikseringsmidler ikke måtte udstrækkes længere end det skønnedes absolut påkrævet.

Der er ikke i de gældende regler om sikringscelleanbringelse og tvangsfiksering sat en bestemmelse ind der svarer til bestemmelsen i § 14, stk. 2, i bekendtgørelse om udelukkelse fra fællesskab vedrørende observationscelleanbringelse om at anbringelsen straks skal bringes til ophør når betingelserne herfor ikke længere er opfyldt. Uanset dette skal både selve sikringscelleanbringelsen og fikseringen utvivlsomt bringes til ophør når betingelserne herfor ikke længere er opfyldt.

Hvis anvendelse af sikringsmidler varer mere end et døgn, skal læge orienteres dagligt således at den pågældende bl.a. ud fra sit kendskab til den indsatte kan vurdere, om lægetilsyn er nødvendigt, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 3.

Tvangsfiksering kan kun helt undtagelsesvis ske i over ét døgn, jf. bekendtgørelsens § 8.

Hvis der træffes bestemmelse om at opretholde en anbringelse i sikringscelle i mere end tre døgn eller om at opretholde tvangsfikseringen i mere end 24 timer, skal institutionen straks foretage indberetning herom til Direktoratet for Kriminalforsorgen, jf. sikringsmiddelbekendtgørelsens § 14, stk. 3. Indberetningen skal indeholde en nærmere begrundelse for at betingelserne for fortsat anbringelse i sikringscelle eller tvangsfiksering anses for opfyldt.

Rapporter om sikringscelleanbringelse skal indeholde oplysning om dato og klokkeslæt for hvornår sikringsmidlet er ophørt, jf. bekendtgørelsens § 13, stk. 1. Det fremgår i alle tilfælde.

Anbringelserne varede mellem knap 2 timer og godt 2 døgn. 3 anbringelser varede under 3 timer, 3 anbringelser varede mellem 7 og godt 10 timer, 1 anbringelse varede knap 20 timer og den sidste anbringelse som nævnt lidt mere end 2 døgn. Fikseringen varede som tidligere nævnt i alle 7 tilfælde med fiksering stort set lige så lang tid, dog er noget af fikseringen fjernet tidligere i de 3 sidstnævnte tilfælde. I sidstnævnte tilfælde fremgår det udtrykkeligt af tilsynsnotaterne at en overvagtimester godt tre timer efter anbringelsen vurderede behovet for opretholdelse af fikseringen (og ca. to dage efter vurderede at fikseringen kunne løsnes). Den indsatte bad flere gange om at blive løsnet hvilket blev afslået, og der ses således i forbindelse hermed at være foretaget en vurdering af opretholdelsen af fikseringen.

I enkelte andre tilfælde fremgår det indirekte at der er foretaget en vurdering af opretholdelsen af anbringelsen og fikseringen; det fremgår af notater i disse tilfælde at der var samtaler med de indsatte om deres situation/betingelserne for ophør af anbringelsen.

Selv om det ikke i alle tilfælde fremgår at der er foretaget en vurdering af behovet for at opretholde sikringscelleanbringelsen og fikseringen og af fikseringens omfang, går jeg ud fra at der i alle tilfælde løbende foretages en vurdering af behovet herfor. Jeg har endvidere noteret mig at der i tilfælde hvor der

fortsat efter ophævelse af fiksering skønnes at være behov for observation, er sket overførsel til observationscelle.

Jeg har endvidere noteret mig at der var lægetilsyn med den indsatte dagligt i det tilfælde hvor anbringelsen (og tvangsfikseringen) varede mere end et døgn. Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt der skete indberetning til direktoratet i dette tilfælde i overensstemmelse med bekendtgørelsens § 14, stk. 3.

Efter min gennemgang af de foreliggende rapporter har jeg ikke grundlag for at antage at anbringelsen og fikseringen ikke blev bragt til ophør på det tidspunkt hvor betingelserne herfor ikke længere var opfyldt. Det gælder også de anbringelser der varede knap 20 timer og godt to døgn. I førstnævnte tilfælde fremgår det af notaterne at den indsatte det meste af tiden var urolig indtil han faldt i søvn og sov det meste af natten. I det andet tilfælde var den indsatte skiftevis urolig og rolig/sovende, dog mest urolig, og der er notater om påfaldende adfærd.

8.4.13. Klagevejledning

Efter bekendtgørelsens § 13, stk. 1, 2. pkt., skal rapporten indeholde oplysning om at den indsatte er orienteret om muligheden for at klage til justitsministeren, og om hvornår fristen for at indgive klage udløber, jf. straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2. Straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2, vedrørende klagefrist gælder dog som tidligere nævnt alene for dømte, og der gælder således ingen klagefrist for afgørelser truffet over for varetægtsarrestanter (og anholdte).

Kun en af rapporterne (rapporten vedrørende anbringelsen den 24. august 2005) er påført klagevejledning. Det fremgår således ikke i de øvrige tilfælde at den indsatte er vejledt om klagemuligheden.

Det fremgår udtrykkeligt af de interne retningslinjer at der skal gives klagevejledning ved (observations- og) sikringscelleanbringelse.

Jeg går (også) på denne baggrund ud fra at der er givet klagevejledning i de foreliggende tilfælde. Idet der nu er indføjet klagevejledning i de elektroniske blanketter om sikringscelleanbringelse, og jeg på denne baggrund går ud fra at arrestafdelingen nu kun anvender blanketter med klagevejledning, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold ud over for så vidt angår klagefrist over for varetægtsarrestanter at henvise til det anførte under pkt. 8.1.9.

9. Opfølgning

Jeg beder arrestafdelingen om at sende de oplysninger mv. som jeg har bedt om, tilbage gennem Direktoratet for Kriminalforsorgen som jeg ligeledes beder om en udtalelse.

10. Underretning

Denne rapport sendes til arrestafdelingen (Statsfængslet i Nyborg), Direktoratet for Kriminalforsorgen, Folketingets Retsudvalg og de indsatte i arrestafdelingen.